

VAHHABİLİK RİSALESİ*

Abdullah TANRIKULU**

* Elimizdeki bu eser, miladi 20. asrın ilk yarısında Konya’da Vahhabiliğin nasıl bilindiği ve bu mezhebin fikirlerine karşı çıkan bir âlim olan Bozkırlı Abdullah Tanrikulu’nun bu mezhebin görüşlerine delilleriyle nasıl karşı çıktığını ve o zamanlarda ilmi birikimin ne durumda olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Marife’nin nostalji sayfası hacmini aşmamak için bir kısmını verme durumunda olduğumuz bu eserin orijinalliğine dokunulmamış, sadece günümüz harfleriyle yazılması cihetine gidilmiştir. Gösterilen dipnotlar Abdullah Tanrikulu’ya aittir. Bazı dipnotlarda müellif, metinde yerini göstermiş ve altta yeterli boşluğu vermiş olmasına rağmen herhangi bir bilgi vermemiştir. Zannımızca o, o anda hatırlayamadığı için daha sonra yazmayı düşünerek buraları boş bırakmış ya bunu yazmak için uygun zaman bulamayarak buraları tamamlamamış veyahut bunun için ömrü kafi gelmemiştir. Eserin orijinalliğine dokunmamak nâmına bu gibi eksik bilgi olan yerleri şimdilik tamamlama arzusunu bir kenara bırakıp bu eksik dipnotları da aynen yazıp bilgi eksikliğine işaret eden kelimelerle bu durumu belirtmeye gayret ettik. Eser el yazması olduğu için tüm bunları yaparken elimizden gelen titizliği göstermeye gayret ettik. Abdullah Efendinin, Koyunoğlu Müzesi’nde birçok yazması defter şeklinde bulunmaktadır. Bu eser, bu defterlerin Vahhabilik hakkında olanıdır. Ümit ederiz ki, müellifin Vahhabilikle ilgili olan diğer eserlerini de inceleme fırsatını elde edelim. Bu eser, Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi Abdullah Tanrikulu defterleri 7261/10 numaralı defter olarak kayıtlıdır.

Hazırlayan: Lütfi Taşel, S.Ü. Sosyal Bilimler Ens. Kelam Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, e-mail: lutfitasel@hotmail.com

** 1299/1883’de Bozkır Hocaköyde doğdu. Babasının adı Yusuf’tur. Yusuf efendi’nin annesi Memiş efendinin kızı olan Fatıma Hanım’dır. Abdullah Efendi, Konya’da Şeyh Hasan Kudsi (vf.1919) ve Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi’den okuyarak icazet aldı. Ebu Bekir Sami Paşa Medresesi’nde öğrenci iken açılan ve Paşa Dairesi’nin devamı olan Konya İslah-ı Medaris İslamiyye’ye girdi. Medreseden aldığı eğitimle yetinmeyerek Daru’l-muallimin’e girerek diploma aldı. Meşrik-i irfan gazetesinde yazılar yazdı.

Abdullah Tanrikulu’na ait Meşrik-i irfan’da 9 kadar makale tespit edilmiştir. Bu makalelerin 6 tanesinde “Paşadairesi Talebe-i Ulumdan”adıyla diğer üç tanesi de “İslah-ı Medaris-i İslamiye Cemiyet-i Hayriyesi Talebesi” adıyla yayınlanmıştır. Bu makaleler tarih sırasına göre şöyledir:

1. Talebe-i ulumdan Abdullah, “Menba-ı İrfan Medresedir, Gülzar-ı Mearif Yine Medresedir”, Meşrik-i irfan, 26 Şubat, 1324;
2. Sami Bekir Paşa Dairesinde Talebe-i ulumdan Bozkırlı Yusuf Efendizade Abdullah, adsız bir makale, Meşrik-i irfan, 19 Mart 1325;
3. Paşa Dairesi Talebe-i ulumdan Abdullah, “Dinperver Olmayan Vatanperver Olamaz Veya Hürriyetperverliğin Mabuğata Tatbiki”, Meşrik-i irfan, 9 ağustos, 1909;
4. Paşa Dairesi Talebe-i ulumdan Abdullah, “Makale-i Diniyeden ma ba’di”, Meşrik-i irfan, 16 Ağustos, 1909;
5. Paşa Dairesi talebe-i ulumdan Abdullah, “Osmanlılar Zül Ve Meskeneti Kabul Etmedi Ve Etmeyecektir”, Meşrik-i irfan, 19 Ağustos 1909;
6. Paşa Dairesi Talebe-i ulumdan Abdullah, “Hükümün Acibesi Yahut Kıyas İle İdamın Farkı”, Meşrik-i irfan, 26 Ağustos 1909.

Abdullah Tanrikulu’nun üç makalesi de “İslah-ı Medaris-i İslamiye Cemiyet-i Hayriyesi talebesi” adıyla yayınlanmıştır Bu makaleler de tarih sırasına göre şöyledir:

1. İslah-ı Medaris-i İslamiye Cemiyet-i Hayriyesi talebesinden Abdullah, “İlm-i Mevalidin Şeriat-ı Garaya Hizmeti Veya Tahsilin Sarıklılara Lüzumu”, Meşrik-i irfan, 26 Mayıs 1910;

→

Bismillahirrahmanirrahim

1.MEDHAL

Ba'de edâ-i mâ vecbe aleynâ

Malûmdur ki hak ile bâtil hiçbir vakit barışamazlar, dâima musâraa' ve müsâdeme eder durular, ara sıra mütâreke i'lan etseler de bu mütâreke muvakkattır. Hak şu gibi evsâf-ı mümeyyizeye mazhârdır ki: hakkın nâsiyesi dâimâ pâk ve kutsî, vaziyet ve tavrı sabit ve ulvîdir. Hak her tavrında ciddî ve vakûrdur desîsekâr ve mütemellik değil, müteennî ve cesûrdur. Endîşe ve isti'câl göstermez. Her sahadâda musîbdır. Hedefinden şaşmaz, zaman uzamakla me'yus olmaz. Bazen limaslahatin iltizâm-i sükûtle cevher-i aslîsinde bir şey zâyi' etmez. Ekseriyâ garîp düşer taraftarı az olursa da akıl ve irfân cephesinde her an yener yenilmez. Çünkü hakkın ilhamgâhı nûr, şûur, irfan, müeyyidi de Cenâb-ı Yezdândır.

Bâtıl ise Te'yîd-i İlâhî'den ve bu gibi fezâil ve mekârimden tamâmen mahrûmdur. Çünkü bâtilin mayası cehil ve hevâ, gıdâsı nefsâniyet ve rezâil, yegâne şîârı da her sahada iltizam-ı hiyel, nûr ve şûurdan teneffür, fazîlete adâvet, hâmisi şeytan ve abede-i (2) ehvâdan ibârettir. Akıl; hak ile mahzûz, bâtilden mütezzî olur. Nefis ve heva ise dâimâ haktan ürker bâtilden zevk alır. Bu bidâyet-i hilkatten beri cârî bir kanun-i fıtrattır. İşte hak ile bâtil, akıl ile hevâ her an bu vaziyettedir. Binâenaleyh bu iki mütezâd ve mütehâcim kuvvete sahâ-i cidâl olan beşeriyet hak ve bâtila olan meyil ve isti'dat itibâriyle her iki kuvvete de efrâd kayıt ve teslim etmiştir.

Hakkın kendi efrâdiyle teşkîl ettiği ordu; îman ve iykân ordusu. Bâtılın da kendi efradı ile tesis ettiği ordu, küfür ve ilhâd ordusudur.

Bîset-i Muhammediyye ile berâber hak bayrağını kaldırıncâ efrâd-ı beşerden saâdet-i ezeliyyesini izhâr edenler derhal hakkın bayrağı altına koştular. Şakâvet-i Ezeliyye'ye mahkûm olanlar da bâtilin balçığına saplanıp kaldılar. Bu sûretle efrâd-ı beşer münhasıran iki fırka olarak ahz-ı mevkî etti. Birisi Fırka-i Nâciye Hak ve îman, diğeri Fırka-i Hâlîke; küfür ve butlândır. Hak; mâhiyeti itibâriyle birdir. Taaddüd etmez. Fakat bazı eşkâl ve tezahürü haysiyetiyle taaddüt ve tenevvü' edebilir. Onun için bâtil; çok defa bu tenevvü'den bi'l-istifâde hak kıyafetinde gö-

→

2. Islah-ı Medaris-i İslamiye Cemiyet-i Hayriyesi talebesinden Abdullah, "İlm-i Mevalidin Şeriat-ı Garaya Hizmeti Veya Tahsilin Sarıklılara Lüzumu", Meşrik-i irfan, 9 Haziran 1910;
3. Islah-ı Medaris-i İslamiye Cemiyet-i Hayriyesi talebesinden Abdullah, "İlm-i Mevalidin Şeriat-ı Garaya Hizmeti Veya Tahsilin Sarıklılara Lüzumu", Meşrik-i irfan, 16 Haziran 1910.
- 1912'de Hocası Ahmed Ziya Efendi'den icazet aldıktan sonra Islahı medariste görev aldı. I. Dünya savaşında Sina cephesinde savaştı. Bozkır olaylarından dolayı birkaç yıl Tuzlukçu ilçesi civarlarında kaçak yaşadı. Aftan sonra Konya merkez vaizliğine getirildi. Kapı Camii'nde dersler verdi. Ankara'da Diyanet işleri başkanlığında mütercim olarak çalıştı. Bu görevinde uzun süre kalmadı. Tekrar Konya merkez vaizliğine döndü. 1929'da Hocası ve dayısı Hasan Kudsi Efendi'nin kız Hatice hanımla evlendi. Ziya, Nuri ve Havva adında üç çocuğu oldu. 1943'da kalp krizinden dolayı vefat etti. Kabri Hacı Fettah Mezarlığındadır.

Yayınlanmamış hatıra defterleriyle risale tarzında eserleri mevcuttur. Bu eserlerden bir kısmı şunlardır:

- 1-Devlet-i Osmaniyeye'nin Niza'-ı Ahiri Veya Eyyam-ı İptila, 2-Keşfu'l-Cita, 3-İzaletu'l-Feylak, 4-İslam'da Maliye Teşkilatı, 5-Tefviz-i Talak, 6-Mukattafat min ezhari'n-nübüvve (açıklamalı hadis notları).

rünebilirse de dimâğında şuûru, basîretinde nûru kavî olanlar bâtılın bu görünüşüne bu sahte vakarına aldanmazlar.

(s.3) Elhâsıl hak ile bâtıl, îman ile küfür birbirine bütün manâsı ile düşmân oldukları için her iki ordu; her an silah başında yekdiğerine mübâriz ve mühâcim vaziyetinde bulunurlar. Hiçbir vakit i'tilâf edemezler. Çünkü her iki ordunun tâkip ettiği manevî yol ve gâye birbirine tamâmen zıt ve müteâkisdır. Meselâ: hak; şarka, matla-ı nûra tevcîh-i istikâmet etmiş ise de bâtıl garba nûru batan semte yönelmiştir. Binâenaleyh bunlar harekette devâm ettikçe bir noktada telâki etmelerine veya takarrublarına imkân var mıdır? Meğer ki bâtıl hak yoluna dönmüş buluna.

Bu nokta çok câlib-i hayrettir. Zîra hak ile bâtıl ma'nen birbirinden ne kadar uzaklaşmaktalar ise maddeten de yekdiğerine o nisbette yaklaşıyorlar ki mübâreze vaziyetinde göğüs göğüse, süngü süngüye geliyorlar.

Hak ve bâtılın hâiz oldukları kuvve-i mîknatısiyyeleri de tamamen mütezâddır. Zîra biri müsbet, biri menfî kuvvettir. Sonra bunların hâiz oldukları hasiyet-i kimyeviyeleri de ayırır. Çünkü arasında biri fezâil ve mekârim diğeri rezâil ve müâhazeyi tevîd eder.

İşte kürr-e zemîn üzerinde Hilâfet-i İlahîyeyi tenfîz ve icrâ ve Kelimetullah'ı i'zâz ve i'la için yapılan ve şerîat-ı mutahharada mansûs olarak cihâd fî sebîlillah dediğimiz, din muhârebe ve müsademeleri; hak ile bâtılın kelime-i ulyâ ile kelime-i süflânın maddeten tesadümünden ibarettir. (s. 4)

Hak ve İmân fırkasındaki alay ve hizip teşkilatına gelince; bu fırkaya efrâd kayıt olan ehl-i hak ve ehl-i imân, hedef ve gayeye doğru giderken kâfile kâfile tâkip ettikleri şehrah ve mahrekin muntehâsı aynı gayeye vâsıl olmak üzere ya bir hatt-ı müstakîm veya bir hatt-ı münkesîr veyahut bir hatt-ı münhanî şeklinde olabilir imkânına binâen bu; hak ve imân ehlinin yolları yani mezhepleri birbirinden biraz ayrılmak fakat hedefte birleşmek bir emr-i zarûridir. İşte bu sırf mezhep ve mahrek farkından münbaîs olarak Fırka-i Nâciye-i Hak ve İman arasında bir de gayr-i müsella "savâb- hatâ" hizip ve alayları teşekkül eder. Her hizip diğeri hatâ ile yani gâyeye varmak için bir hatt-ı münkesîr veya bir hatt-ı münhanî şeklinde takip etmesiyle ittihâm eder de bu harpler arasında da bazen ufak tefek fakat sırf fikrî ve ilmî, hizip mücâdele ve müsademesi vaki' olur. Yoksa hak ile bâtıl küfür ile imân arasında olduğu gibi müsella büyük ordu ve gazve müsademesi olmaz. Binâenaleyh biraz farkla aynı hedef ve gâyeye varan müteaddit yolları takip eden Mezâhib-i Hakka-i İslamiyye yekdiğerine karşı hiçbir vakit müsella bir vaziyet almamıştır, birbirine karşı aldıkları vaziyeti; dâimâ fikrî ve ilmî münakaşalarla ve irşâd mâhiyetini tecâvüz etmemiştir.¹ Çünkü mezâhib-i mezkûrenin mensupları hepsi; (s. 5) mansûsan kardeştir, hakka giden yolların yolcusudur. Tâki; Mezâhib-i Hakka'nın teessüsünden çok sonra Necid'de Karn-ı Sâbi'-i hicrî sonlarında Vahhâbî mezhebi nâmiyle Muhammed bin Vehhâb tarafından bir mezhep icâd ve ihdâs edilmiş fakat bunu tervîç ve dâire-i sirâyetini tevsi' için Mezhep-i Hanbelî şeklinde gösterilmek istenilmiş ve ganâim şeklindeki sehlü'l-menâl bir menfaat-i maddiyye-

¹ Buradaki nasihat sırf va'z ve öğüt manâsına değildir. Diğeri hakkında hayırhâlık manasınadır ki
الدين الصحيحة Hadis-i Şerîfinin zeylinde tefsîran vârid olan manâdır.

nin sevkiyle Mezheb-i Vahhâbî nâmı altında süratle toplanıveren mühîmce bir deyrnin derhal Mezâhib-i İslamiyye'ye daha doğrusu Âlem-i İslâm'a karşı müsellaah bir vaziyet almıştır ki hak ve îmân fırkasının en evvel vahdetini ihlâl ile bu Fırka-i Nâciye'ye isyân eden Mezheb-i Vahhabî olmuştur.

Hâlbuki Vahhabilerin intisap zu'munda buldukları Mezheb-i Hanbelî de dâhil olduğu halde diğer Mezâhib-i Selâse bu îmân fırkasının birer alay teşkilatından ibaret demekti. Nasıl olurdu da mefkûresini, tabiiyetini, mâhiyet-i askeriyyesini tebdîl etmeyen bir alay; kendi emrinde bulunduğu fırkasına karşı cidâl ve isyân bayrağını açabilirdi? Demek ki mezheb nâmına bu bâğiyâne itaatşikenâne hareketiyle Vahhâbiler kendi fırkasından yani Fırka-i Nâciye-i Hak'tan maddeten ve ma'nen kat-ı alâka etmiş bulunuyorlardı. (s. 6)

Vahhabilerin ahîren da mücehhez ve müsellaah bir ordu ile Haremeyn'e tekrar harben vaz-ı yed ettikleri malûmdur.

Haremeyn'e karşı gerek evvelki hareket ve tecâvüzünün ve gerek bu hareketin hakîkî sâiki hakkında bize katî' ilim ve kanâat verecek esbâb-ı ilimden mahrûm idik. Bilhassa şahsım nâmına ben öyle idim. Gerçi ağızda dönen cerâid-i havâdisle neşredilen birçok esbâb ve dedikodu boş değildi. Fakat Vahhabiliğin mâhiyyet ve hareketini takdîr veya tenkîd edebilecek derecede o şâyîât bize bir hüküm ve kanâat vermiyordu. Bu defa (el-Hediyetü's-Sünniyye ve't-Tühfetü'l Vahhâbiyyetü'n-Necdiyye) nâmiyle Vahhâbiyet-i Hâzırânın akîdesini esâsât ve umdelerini, ordusunun hareket-i müsellaahasındaki esbâb ve gâyeyi icmâlen ve sarîhan beyân eden ve Vahhâbiler tarafından tertîb ve neşredilen bir Vahhâbî kitabına muttalî' olduk ve mütâlaa ettik.

Binâen aleyh şimdi bu bapta salâhiyetle söz söyleyebilecek mâlûmat-ı katiyye ile meşbû' bulunuyoruz. Bi't-tabî bu Vahhabî kitabı bizi bu vâdîde hayli tetebbu'a sevk etmiş, elimizdeki âlât-ı tetebbu'un müsâadesi nisbetinde halefen ve selefien Ecille-i Ulemâ-i İslamiyye'nin Vahhabîliği tenkît ve takbîhlerine muttalî kılmiştir. Bu kitap çok âvâmgürübâne olmakla beraber oldukça (s. 7) kuvvetli kalemlerle yazılmış, aynı tarz ve aynı nakarâtı hâvî beş risâle bir de manzûmeyi müştemildir. Bu kitap, sâf ve gâfil kalpleri, zayıf akîdeleri sarsabilecek bir mahiyyeti hâizdir. Çünkü Vahhâbîlik bu hareketiyle bilhassa Haremeyn'de yaptığı tahribâtıyla Âlem-i İslâm'dan oldukça endişenâk bulunduğu ve menfaat-i maddiyyesini idâmeten Âlem-i İslâm'a hoş görünmek ve geçinmek sevdâsına düştüğü için bi't-tabî Vahhâbîlik programı biraz şuûn-i hâzırâya göre ta'dîl edilmiş bir şekl-i merzâ gibi gösterilmiştir. ² Fakat şeklinde ta'dîlât icrâsıyla yüzü hayli yaldızlanmış ise de, mâhiyyeti ve rûhundaki şenaât ve tedhîş kendisini pek bâriz sûretle göstermektedir.

² Müttekaddim Vahhâbilerin yaptıkları sû-i ef`alde itizârân mezkûr kitapta ikinci risâlenin sonlarında kırkbeşinci sayfada irâd ettiği âtîdeki ibâre Vahhâbî program ve hareketinin zamanına göre ta'dîl edileceğini gösteriyor. İşte ibâreleri:

(ونعتذر عن مضا بأهم مخطون معذورون لعدم عصمتهم من الخطأ والاجماع في ذلك ممنوع قطعيا و من تسن الغارة فقد غلط ولا يدع ان يغلط فقد غلط من هو خير منه , كمثل عمر بن الخطاب رضي الله عنه فلما نبهته المرأة رجعت في مسئلة المهر وفي غير ذلك , يعرف ذلك في سيرته...)

İşte bu ibârede Müttekaddim-i Vahhâbiye'nin yağmagîrlik yaptıklarını itirafla i'tizâr ediyor. Bidâyede Vahhâbîliğin sūra't-i intişâr ve tevessü'üne bu gibi yağmagîrliklerin dahl-i azîmî olduğunu yukarıda kayıt ve işâret etmiştik.

Şimdi müstaî'nen bi'llah ve mütevessilen bi Rasûlillah Sallallahu Teâlâ Aleyhi ve Sellem gerek mezkûr Vahhâbî kitabına ve gerek bu baptaki tettebbuâ'ta istinâden Vahhâbîliğin akîde-i asliyyesini, hüviyet-i mezhebiyyesini ve gâye-i siyâsiyyesini ve kısmen de bu Vahhabî kitabındaki açık ve gizli münâfıkları ve inkâr ettikleri hakâyık-ı şeri'yyeyi bi haseb-i't-tâka ve'l bizâa' isbât ve îzâha başlıyoruz. Ve min Allahi'l-avnü ve-Tevfik. Lâ havle velâ kuvvete illâ bi'llâhi'l Aliyyil azîm.(s. 8)

2.VAHHÂBİLERDEKİ AKİDELER

1. Akide

Aleyhissalatü ve's-Selam Efendimiz Hazretleri'nin şu mihnehaneyi fenâdan irtihâl ve ihticâblarından sonra onun Rûh-ı Mutahhara-i Ulyâları ve sâir evliyâ ve asfiya- yı kirâmın ervâh-ı münîfeleriyle tevessül ve istiğaseyi Vahhâbiler re'sen inkâr ile gerek Ravza-i Mutahhara huzûrunda ve gerek Ashab-ı Kiram ve sâir evliyâyı r'zâmın merkad-ı şerîfleri önünde mütevessilen duâ eden her Müslüman Vahhâbiler nazarında müşrik olup³ halâlû'd-dem ve'l mâl olduklarını i'tikad ve bu i'tikadın ahkâmını tenfize kendilerini me'mur biliyorlar. (s. 9)

2.Akide

Binâenaleyh istiğfâ' ve tevessülünde devâm ve ısrâr eden her Müslüman; kemâl-i sıdk ve hulûs ile îrâd ettiği Kelime-i Şehâdet'i ve edâ ettiği savmı, salâtı, zekâtı, elhâsıl bütün Erkân-ı Hamse-i İslâmiyyeyi bi't-tamâm îfâsı Vahhâbî akîde-since ne dünyada Vahhâbî kılıncından ve ne de Âhirette hulûd-i nârdan kurtulmamiş.⁴ (s. 10)

³ Vahhâbilerin bu akîdelerini tasrîh eden ibâreyi aynen yazıyoruz ve bu ibâre de et-Tühfetü's-Sünniyye nâmındaki kitaplarıyla ikinci risâlesinde otuz yedinci sayfadadır. Bu risâlenin başında tasrîh ettiği üzere bu; Vahhâbilerin 1218 tarihlerinde Mekke-i Mükerrreme'yi işgâl ettikleri sırada neşir ve ta'mîm edildiğini yazıyor: mezkûr ibâre şudur:

انه لم يبق لديهم شك في من قال يا رسول الله او قال يا ابن عباس او يا عبد القادر او غيرهم من المخلوقين طالبا بذلك دفع شر او جلب خير من كل ما لا يقدر عليه الا الله تعالى من شفاء المريض و النضر على الله و الحفظ من المكروه و نحو ذلك انه مشرك الشرك الاكبر الذي يهدر دمه و يبيع ماله وان كان يعتقد ان الفاعل المؤثر في تصريف الكون هو الله وحده لكنه قصد المخلوقين بالدعاء متشفعا بهم و متقربا لهم لقضاء حاجته من الله بسرهم و بشفاعتهم له فيها ايام البرزخ الخ...

Diğer ibâre:

فمن دعا غير الله من ميت او غائب او استغاث به فهو مشرك كافر وان لم يقصد الا مجرد التقرب الى الله و طلب الشفاعته عنده وقد دخل كثير من هذه الامة في الشرك بالله و التعليق عن سواه و يسمون ذلك توسلا و تشفعا الخ

yine kitâb-ı mezkûrdan (risâle 5 sayfa 101) 1339 hicriyesinde yazılmış.

Diğer ibâre:

و الاستغاثة بهم اي بالموتى في الشدائد انه من الشرك الاكبر الذي كفر الله به المشركين ...

sayfa 61 risâle 3

⁴ Bu akidelerini gösteren ibârelerden biri de şudur:

اما من قال لا اله الا الله محمد رسول الله و هو مقيم على شركه يدعوا الموتى و يستغيث بهم و يسألهم قضاء الحاجات و تفرج الكربات فهذا كافر مشرك حلال الدم و المال و ان قال لا اله الا الله محمد رسول الله و صلى و صام و زعم انه مسلم كما تقدم بيانه

(üçüncü risâle sayfa 65 1311 hicriyesinde yazılmış)

Bu meâlde ikinci bir ibâreleri:

و المقصود ان الكتاب و السنن دلا على ان من جعل الملائكة و الأنبياء او ابن عباس او ابا طالب او الخيوط و سائط بينهم و بين الله ليشفعوا لهم عند الله لاجل فرهم من الله كما يفعل عند الملوك انه كافر مشرك حلال الدم و المال و ان قال اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا رسول الله و صلى و صام و زعم انه مسلم.

→

3.Akide

Kabirler üzerine yapılan her bir şey herhangi bir maksatla yapılırsa yapılsın Vahhâbî zihniyetince puttur⁵ o gibi kubûru ziyaret edenler Vahhabilik da'vet ve telkînâtı kendilerine vâsıl olduktan sonra yine tevessülde ısrâr ederlerse bunlar Vahhâbî dînince abede-i esnâmdır⁶. Onlara mukâtele lazımdır.(s. 11)

4.Akide

Aleyhissalatü Ve's-Selâm Efendimiz'in Ravza-i Mutahharalarını veya sâir Enbiyay-ı I'zam Aleyhimü's-Salâtü Ve's-Selâmdan veyâhut Evliyay-ı Kirâm'dan birinin mergad-ı mübâreklerini mücerred ziyâret için husûsi sefer ve şedd-i rahl etmek Vahhâbî akîdesince kat'iyen câiz değildir.⁷ (s. 12)

Vahhâbîlerin daha çok akîde-i hususiyeleri varsa da onlar teferruâta aittir. Fakat şu Akâid-i Erbaa Âlem-i İslâm'a mühîm rahneler açtıran ve Vahhabîliğe çok revâç verdiren mühîm umdelerindendir. İşte Vahhabîler bu gibi akîdeleriyle Şerîat-ı Ğarrây-ı Ahmediye'de sâbit olan bir çok hakâyıkı bâhusus tevessül-i şer'îyi inkâr ve şer'an mahgûnud-dem olan hakîki Müslümanların demlerini ihdâr ediyorlar.

Vahhâbîleri; tevessül-i şer'îyi inkâra bâ'is olan esbâb başlıca şu gibi şeyler olsa gerektir.

Birincisi: tevessül-i şer'îyi taabbüd-i vesenîye benzetererek yani: hatâsı beyyîn ve fâhiş bir kıyas-ı mea'l fârik yaparak tevessülün şirk olduğuna zâhib olmalarıdır. İnşallah bunun şirk ile hiçbir alâkası olmadığını ve tevessülün şer'-i enverde mansûs bulunduğunu binânenaleyh bu kıyasın bî-lüzûm ve hatta Gavâid-i İslâmiye'ye mübâyin olduğunu bi'l-bürhan isbât edeceğiz.

→

(sayfa 62 risâle 3)

⁵ Bu akîdelerini ifâde eden ibârelerinden biri de şudur:

وان ما وضع من البناء على قبور الصالحين صارت في هذه الازمان اصناما تقصد لطلب الحاجات و يتضرع عندها او يهتف باهلها في الشدائد كما كانت تفعله الجاهلية الالى ... فيعد ذلك ازنا جميع ما كان يعبد بالتعظيم و الاعتقاد فيه و رجاء النفع دفع الضر بسببه من جميع البناء على القبور وغيرها حتى ل يبق في البقعة المطهرة طاغوت يعبد

(ikinci risâle sayfa 37)

İkinci bir ibâre:

فنحن ننكر الغلو في اهل القبور و ان طراء و التعظيم و تخدم النبايات التي على قبور الاموات لما فيها من الغلو و لتعظيم الذي هو اعظم مسائل الشرك بالله و هذا و الامور التي اوجبت عبادتها من دون الله ابتدعها اناس ارادوا بما التعظيم و اظهار تشيغهم فحاء من بعهم فعبدهم من دون الله و قصدوا منهم كشف الملمات .....

و اعتقدوا هذا الشرك الوحيم قرب و دنيا يدينون به الخ

(beşinci risâle sayfa 105 1339 hicriyesinde yazılmış)

⁶ Bu akîdelerini bi'l-meâl ifâde eden ibâre:

ولا تكفر ان من بلغت دعوتنا للحق و وضحت له الحجة وقامت عليه الحجة و اصر مستكبا معاندا كغالب من نقاتلهم اليوم يصرون على ذلك الاشراك بمنعون من فعل الاحيات يتظاهرون بالفعال الكباثر المحرمات و غير الغالب انما نقاتله لمناصرته لمن هذه حاله و رضاه به و لتكثير مواد من ذكر و التغليب معه فله حينئذ حكمه في حل قتاله

(İkinci risâle sayfa 45 1318 Hicriyesinde yazılmış)

İkinci ibâre:

اوثانا من دون الله فيهذا يتبين ان الشيطان اللعين نصب لاهل الشرك قبورا يعظمونها و يعبدونها

(Birinci risâle sayfa 33)

⁷ İşte bu akîdelerini ilân eden ibârelerinden biri de şudur:

(s. 41 İkinci Risâle) و تسن زيارته الا انه لاشد الرحل الا لزيارة المسجد الصلوة فيه و اذا قصد مع ذلك الزيارة فلا بأس...

İkincisi: Vahhabilerin çok zâhiri ve maddîlik ve fazlaca hodbînlik hastalığıyla ma'lûl olmaları kendilerinin basîretlerine kesîf bir hicâp teşkil ettiğinden İmamü'l Mürselîn Seyyidü'l Evvelin vel Âhirîne Cenâb-ı Akdes-i İlahî'den bahş buyurulan siyâdet-i âmmeyi, kemâlât-ı batıniyyenin haddi gusvâsını yüksek pek yüksek hattâ lisân-ı beşer ve lisân-ı hâdisle hakîki sûrette ta'rîf ve ifâdesi mümkün olamayan yüksek bir imtiyâz ve mevkîyi takdîr edebilecek bir nüfûz-i nazar ve zevk-ı selîmden ve Edep mea' Rasûlillah gibi bir Ni'met-i Uzmây-ı Edep'ten mahrûm ve bu sûretle mahzûl bulunmalarındır. İşte bu hirmân o inkârın veya bu inkâr o hirmânın bir semere-i seyyie-i kat'iyyesidir. (s. 13)

Vahhâbilerin bu inkâr ve hirmânları aynıyle ehl-i i'tizâlin Rü'yetullahı inkâr etmekle Müşâhede-i Cemâl devletinden mahrum kalacakları kabîlindedir çünkü her zî- kıymet-i ni'met; şükür ve takdîr ile dîdârın gösterip, küfür ve inkâr ile de cemâlin saklar ve kaçır. Bu inkâr noktası şu sûretle de îzah edilebilir. Vahhâbilerin; Makâm-ı Celîl-i Nübüvvet'e ve Evliyây-ı Kirâm'a karşı aldıkları küstahâne ve bî-edebâne vaz' ve hareketleri dolayısıyla füyûzat-ı ma'neviyye ve Envânı Kutsiye-i Muhammediyye'den mahrûm kalmakla bilgileri, meziyet-i ilmiyyeleri kâl sahasından ileri gidememiş, hâl, zevk, fütûh, şühûd, küşûf gibi hasâis-i âliyye-i bîatıniyye ve maârif-i ulyây-ı İlahiyye'den bir şemmecik almağa muvaffak olamamışlardır, bu sûretle (العلماء ورثة الانبياء) Kavî-i Münîfiyle işâret buyurulan sırr-ı verâseti fehim ve idrâk edemeyip fezâil ve kemâlât-ı beşeriyyeyi sırf zâhire ve hayata hasrederek kemâlât-ı bîatıniyye verâsetinde Verâset-i Muhammediyye'den hucb-ı hirmân ile mahrûm kalmışlardır.

Ahvâl-i rûh, kalp, bîatın âlemleri Vahhâbîlik için pek meçhûl ve karanlık kalan şeylerden olmuştur. Çünkü bu âlemlerde kemal-i emniyet ve muvaffakiyetle seyr u sülûk ve terakkî; vesîkasız (s. 14) bu İlahî Âlemler'e aşînâ bir rehbersiz beşeriyet için mümkün ve müyesser olan şeylerden değildir. İşte bu vesîka-i sülûk; meşrik-ı envâr-ı nübüvvetten müktebes veya vârid bir nûr-i cârî, o rehber de verâset-i Muhammediyye'yi hâiz bir vâris-i Muhammedî'dir ve bu nûr; vâris için mevrûsât cümlesindedir. Bîatın âleminde seyr ve terakkî ve kat'-ı makâmât için lâzım gelen tevessülün bir şekli de o nûru ta'kîb etmek ve o Vâris-i Muhammedî'nin ma'iyyetine ilticâ etmektir. Vahhâbîler ise tevessülü inkâr ettikleri için o nûr-i Muhammedî'nin vâridât borularını tahrîbe ve kalbe asılan füyûzât-ı fethalarını sedd ve ta'tîl etmiş bulunuyorlar. Binâenaleyh ahvâl-i kalbiyye ve terakkiyât-ı bîatıniyye sahalârında vesîkasız yani nûrsuz, rehbersiz bir zilâm-ı cehl hayret içinde kapanıp kalmışlardır veyâhut o sahaya hiç girememişlerdir. Demek ki Vahhâbîlik Makâm-ı Nübüvvet ve Makâm-ı Velâyete karşı pek yabancı bir lisân ve tavır ile hareket ettiği için Vahhâbîlerin bu küstahlıkları; çeşm-i basîretlerini ârızalandırılmış, bu kâl ve maddiyât verâsetindeki kutsî ve ilâhî avâlim ve makâmâtı sezmeğe, görmeye galîz bir hicâb teşkil etmiştir. Binâenaleyh bu kadar hicâb-ı zulmânî ile mestûr ve mahcub kalan ve dîde-i basîreti ârızalı ve a'lîl olan Vahhâbîliğe bîatın sanâ'at ve makâmâtının mevcûdiyyetini ve bura (buraya) âit şuûn ve maârif-i ledûniyyeyi kabûl ettirmek bizim için mümkün değildir. Ve nasıl ki şimdiye kadar bu bapta ilm-i teşrî-i sadırda ilm-i fütûh-i bîatında mahâret ve hazâkat-ı kâmileleri bulunan bunca etibbâ-i kulûb mühîm ve yüksek eserlerle bunların basîretlerindeki bu ârızayı, bu perdeyi izâle etmeye muvaffak olamamışlardır.

Bu bâbta bir sıhhiye neferciği kadar bir liyâkat göstermekten âciz olan bizler için ise hiç mümkün olamaz.

و من لم يجعل الله له نورا فما له من نور

Şu halde bu eserciği yazmaktan maksadımız Vahhâbîliği tedâvî değil, ihvân-ı dînimizi teyakkuz ve bu gibi cüzzâm-ı Vahhâbîden tevakkîye da'vettir zîra meczûm insanlardan şiddetle firâr ve tevakkî etmekle me'mûruz. Mea hâzâ Vahhâbîlerin bu inkârındaki zarar-ı ma'nevî ve hırmân-ı ebedî kendilerine münhasır kalabilir fakat bütün felâket ve şenaât bunun verâsındadır ki: bu inkârın âsâr-ı fi'liyesi olan harekât-ı müsellahanın yani ihdâr kaziyyesinin mazarrâtı bütün Âlem-i İslâm'ı alâkadar eder. Çünkü Makâm-ı Celîl-i Nübüvvet'in, rütbe-i sâmiye-i velâyetin azamet ve kutsiyyetine îmân etmenin bir netîce-i zarûriyesi olan tevessül ve istiğâseye sarılan her Müslüman; Vahhâbî zihniyetince hakk-ı hayata mâlik değil; kanları heder, malları ganîmettir. İşte Vahhâbîliğe neşv-ü nemâ veren nokta da başlıca burası olsa gerektir. Çünkü yukarıda da işâret ettiğimiz vechile ganâim nâmiyle Müslümanların emvâlîne vaz'-ı yed etmek çok kolay ve tatlı olan ticaretlerdendir. Bu nevî ticaret(!) avâmın hatta havass-ı Vahhâbiye'nin çok hoşuna giden şeylerdendir onun içindir ki tâ Necid Çölleri'nden gelip de gûyâ cihâd kastıyla Arâziyi-i Mukaddese-i Hicâz'a akın ederek sanki Ezhâric-i Dar-ı İslâm yeni bir beldeyi fetih ve teshîr (s. 16) eder gibi taşkın bir gurûr ile Mehd-i Vahy-i İllâhîye; ve Belde-i Tâhire-i Rasûl-i Kibriyâ'ya harben vaz'-ı yed etmeyi kendilerine bir şeref gibi gösteriyorlar. Şurası çok câlib-i dikkattir ki Vahhâbîliğin teessüsünden beri bu adamların Kur'an'da mansûs olan küffâr ile cihâd fi sebîlillah yaparak yeniden bir belde-i küffârı Dâhil-i Havza-i İslâm ettikleri meşhûd ve mesmû' değildir, bütün kabadaylıkları Bilâd-ı İslâmiyye'ye bilhassa Haremeyn'e taarrûz ve tecâvüzlerindedir.⁸ Bu mebhâs akîbinde îzâh edileceği vechile Vahhâbîlerin; tevessül-i şer'îyi taabbüd-i vesenîye kıyâs etmeleri ne kadar câhilâne ve garazkârâne ise; seyf-i müdâfaadan bi'l-ihtirâz tevessül-i şer'îyi hüccetsiz bürhânsız hâl-i hayâta hasretmeleri de o kadar mantıksız ve muğâlatakârânedir. Hatta pek gülünç evzaa'dandır çünkü Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz Hazretleri'nin hem hâl-i hayatında, hem bu âlemi teşriflerinden mukaddem Alem-i Kevn'de iken ve hem de irtihallerinden sonra Âlem-i Berzah'ta iken ve ba'de'l ba's kezâ kendileriyle ve evliyâ ile tevessül ve istiğfa' edilmesi câiz ve vâki'dir. Bu müddeâmız ber vech-i âtî Ehâdis ve Âsâr-ı Sahîha ve bazı Nusûs-i Kur'aniye'nin umûmiyet ve işâretiyle ve akvâl-i fukahâ ile sâbittir.(s. 17) Binâenaleyh Vahhâbîliğin yukarıda kaydettiğimiz akâid-i zâyîğa-i esâsiyyesini evvelâ Nûkûl-i Şer'iyye ile cerh, sâniyen ma'kûlât ve sihâm-ı mantikiyye ile hedm ve tezyîf ederek Vahhâbîler'in yegâne pîşuvây-i dalâli olan İbn-i Teymiyye'nin zuhûruna kadar gerek Enbiyâ-i İzâm Aleyhimü's-Salatü ve's-Selâm ve gerek Evliyây-ı Kirâm Kaddesallâhu Esrârahümü'l-Âliyye Hazarâtı ile bütün mehâm-ı umûrda tevessül ve istiğâse edilmek beyne'l Müslimîn bir âdet-i câriye, bir sünnet-i müstefîza olduğunu bi avni'llah îzâh edeceğiz. İşte birinci akîdelerini zîr-ü zeber eden nusûs-i şer'iyye:

⁸ Dipnot yazılmamış (hazırlayan).

3.HAYATTAKİ TEVESSÜLÜN SENETLERİ

Senet 1

روى الترميذي في جامعه في كتاب الدعوات و صححه عن عثمان بن حنيف⁹ رضي الله تعالى عنه ان رجلا ضربا البصر التي النبي صلى الله تعالى عليه وسلم فقال ادع الله ان يعافيني قال ان شئت دعوت و ان شئت صبرت فهو خير لك¹⁰ قال فادعه قال فاره ان يتوضأ فيحسن وضوئه و يدعو بهذا الدعاء. (اللهم اني استلكت واتوجه اليك بنبيك محمد بنبي الرحمة يا محمد اني توجهت بك الى ربي في حاجتي ليقضي لي اللهم شفّعه في)

وصححه البيهقي ايضا و زاد (فقام وقد ابصر) و في روايته يا محمد اني التوجه بك الى ربي فجلى عن بصري اللهم شفّعه في و شفّعني في نفس قال عثمان بن حنيف ما تفرقنا ولا طال الحديث حتى دخل الرجل وكأنه لم يكن به ضرر قط. وفي رواية ففعل الرجل فبرأ وخرّج هذا الحديث ايضا البخاري في تاريخه و النسائي في اليوم و الليلة وابن ماجه¹¹ في الصلوة والحاكم في المستدرک باسناد صحيح و ذكر الجلال السيوطي في الجامع الكبير و الصغير.

İmâm-ı Tirmîzî ve İmâm-ı Beyhakî'nin Osman bin Huneyf Sahâbî'den naklen tahrîc ve tashîh ettikleri kezâ Buhârî'nin Târîh'inde ve İbn-i Mâce'nin Kitâbu's-Salât'inde ve Hâkim'in Müstedrek'inde rivâyet ettikleri, Celâl-i Suyûtî'nin de Câmi-i Kebîr ve Câmi-i Sağîrin'de zikrettiği şu Hadîs-i Şerîf'e nazaran bir gün Huzûr-i Hazret-i Risâlet Penâhî'ye bir a'mâ gelerek dedi ki: Cenâb-ı Hakk'a benim için duâ ediver de gözlerim görür olsun, Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz de arzu ederseniz duâ edeyim veya isterseniz sabrediniz bu sizin için daha hayırlıdır buyurdu a'mâ cevâbında bîkesim, yedenim yoktur çok müşkilât çekiyorum lutfedin de duâ buyurun dedi, bunun üzerine Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz a'mâyâ güzel bir abdest alıp şu dua ile Cenâb-ı Hakk'a duâ ve niyâzda bulunmasını emir ve tavsiye buyurdular duâ aynen metn-i hadîste geçti. Ma'nâ-yı münîfi meâlen şudur: Ey Tanrım! Kemâl-i sıdk ile kapından isterim ve bütün zerrât-ı ekvâna sırr-ı rahmeti şâmil rasûlün Cenâb-ı Ahmed'le de sana tevessül ve ilticâ ediyorum, onun Nezd-i Akdes-i İlahî'ndeki câh-ı refî'î sâyesinde mesûlumün is'âfını istida' ediyorum. Ey Ahmed-i Mahmûd u Muhtâr! Seni de şu hâcetim için husûlü için önde vesîle (s. 19) tutup şefâatine güvenerek dergâh-ı izzetine arz-ı niyâzda bulunuyorum.

Ey Rabbim! Kendi niyâzımı ve şu Rasûl-i Müctebâ'nın hakkımdaki şefâat duasını da sen kabûl buyur.

Beyhakî'nin rivâyetinde şu ziyâde vardır: a'mâ; şu Ta'limât-ı Nebeviyye'yi icrâ ve ifâyı müteâkip yerinden gözleri tamâmiyle görür bir halde kalktı geldi. Diğer bir rivâyette de şu ziyâde mevcuttur: Râvî-i Hadîs Osman bin Huneyf kâsemle temîn etti ki bu hâdiseye şâhid olduğumuz Meclis-i Saâdet'ten henüz dağılmamıştık çok zamanla laf uzamadan hemen o a'mâ¹² meclise girdi geldi. Tamâmen gözleri açılmış, sanki kendisinde evvelce öyle bir a'mâ ve ârıza kat'iyen yok imiş dedi. ...

⁹ Burada Osmân bin Huneyf ile alâkalı bir bilgi verileceğini düşünüyörük fakat yukarda dipnot verilmesine rağmen daha sonra ekleneceği düşünülerek yer boşluk bırakılmış fakat herhangi bir bilgi verilmemiştir.

¹⁰ و في رواية ليس لي قائد و شق علي

¹¹ Bu Hadîs-i Şerîf hakkındaki Tirmîzî'nin, Beyhakî'nin, Nesâî'nin, İbn-i Mâce'nin müteaddit tarîk ve senetleri Şifâü's-Sikâm'da mestûrdur.

¹² Gözleri tamâmen açılmış bir adama burada a'mâ tâbirimiz burada mecâz-ı kevnîdir bu halde girip gelen adamın evvelki a'mâ olduğunu tasrîh etmek için bu mecâz irtikâp edilmiştir.

Bu Hadîs- Şerîf'in hakkında söz yoktur, hüccettir çünkü Eimme-i Hadîs'ten İmâm-ı Tirmîzî ve İmâm-ı Beyhakî gibi iki İmâm-ı Celîl'in tashihlerine makrûndur. Vahhâbiler bile sıhhatine bir şey diyemiyerek yalnız –güneşi balçıkla sıvamağa yeltenmek- kabîlinden te'vîle kıyâm etmişlerdir. Fakat biraz aşağıda îzâh edileceği gibi bu te'vîlleri pek vâhî pek gülünçtür. Dikkat ediliyor mu? Bu Hadîs-i Şerîf'in şekl-i vurûdu ve tarz-ı beyanında bir başkalık, zâhir-i hâlin fevkinde bir incelik meşhûddur. İşte mezkûr â'mâ; gözünün (s. 20) açılması için Rasûl-i Kibriyâ Aleyhi Ekmelü't-Tehâyâ Efendimiz'in bi'z-zât ve münferiden duâ buyuruvermesini ricâ ve istirhâm ediyordu.

Zâhir-i hâl; a'mânın arzûsu vechile duâ edivermek iktizâ ediyordu, fakat Cenâb-ı Fahr-i Rusul; a'mânın arzûsuna teb'ıyyet etmemekle zâhir-i hâlden u'dûl ederek a'mâya bir duâ ta'lîm buyurdu ki bu duâ ile tevessülün hem umûmî bir şekl-i ekmelini sarâhat ve nassan emretmiş ve hem de duâ ve niyâzın bir tarz-ı müstecâbını telkîn buyurmuş oldu. Gerçi a'mânın Aleyhissalatü ve's-Selâm Efendimiz'e bu mürâcaatı da zımnî bir tevessül ifâde ediyordu. Lâkin bu tevessülün sâhası o kadar geniş olamamakla berâber a'mânın bu mürâcaatı tevessülün meşrû' olması hakkında pek sarîh ve kavî bir delil olamayacaktı esbâbı ise:

Evvelen; bu mürâcaat üzerine Aleyhissalatü ve's-Selâm Efendimiz duâ edirse idi tevessül-i zımnî; hükmen Sükût-i Peygamberî'den ibâret yalnız bir Sünnet-i Takrîriyye mâhiyetinde kalacaktı, Sultân-ı Kevneyn Efendimiz'in ta'lîm buyurdıkları şekl-i duâda ise tevessül; Sünnet-i Kavliyye hâlinde mansûs bir şekilde bulunuyor. Elbette bu; ötekinden daha sarîh ve kavîdir, te'vîle, tevcîh'e mahal yoktur.

Sâniyen: Tevessülden istifâde; bi'z-zât Aleyhissalatü ve's-Selâm Efendimiz'in duâ etmesine ve şu hayatta bulunmasına münhasır kalacağı, binâenaleyh Fahr-i Kâinât Aleyhi Ekmelü't-Tahiyyât Efendimiz'i bulup bi'z-zât ve müstakillen ona duâ ettiremeyenlerin bilhassa Sohbet-i Seniyye'ye (s.21) yetişemeyen Ensâl-i Âtiye-i İslâmiye'nin tevessülden bir şey istifâde edemeyecekleri gibi bir mânâ anlaşılabilir, o zaman Vahhâbiler'e bu Hadîs-i Şerîf'te geniş bir meydân-ı te'vîl açılacağı gibi tevessülün sahası pek mahdûd bir hâlde kalacaktı.

Sâlisen: Aleyhissalatü ve's-Selâm Efendimiz'in ta'lîm buyurdıkları tevessül-i sarîhi hâvî duâda mütevessil için daha bir çok fâideler mevcut olâbilir fakat a'mânın istediği şekl-i duâda ise bu fevâid yok idi. Bi't-tabî' Aleyhissalatü ve's-Selâm Efendimiz a'mâya daha müfid ve enfa' olanı ta'lîm ve telkîn buyurdular ki her sâhib-i hâcetin Dergâh-ı Ehadiyyet'e arz-ı niyâzda bulunacağına duâ ile tevessülü sarîhan cem' ve terfîk etmesinin lüzûmunu yâni Nezd-i Akdes-i İlâhiye'de bir mevki' sâhibi mer'al-hâtır bir şahs-ı mütekâmili tevsît edilmesinin ehemmiyetini ifhâm ve i'lân buyurmuş oldu demek ki Peygamber-i Zîşân Efendimiz a'mâya bu tarz-ı ta'lîmleriyle tevessülün sahası geniş, hâl-i hayâta, hâl-i irtihâle şâmil bir üslûb-i umûmîsini, bir şekl-i sarîhini telkîn etmiş oldular. Çünkü bu nevî tevessülde duâyı; bi'z-zât tevessül eden adam yapacağı için kendisiyle tevessül olunan vâsıtâ hâzır olsun, gâib olsun, hayy olsun veya irtihâl etmiş bulunsun bütün ahvâlde onunla tevessül edebilir. İşte Aleyhissalatü ve's-Selâm Efendimiz'in a'mânın (s. 22) arzûsuna uymayıp da duâ ve tevessülün bu şeklini emir ve ta'lîm buyurmaları bu gibi nukâta (noktalar), ve henüz anlayamadığımız daha birçok

esrâra işâret buyurduklarına bir delîl olsa gerektir. Allâme İbn-i Hacer bu Hadîs-i Şerîf'le tevessül isbât ederken diyor ki bu Hadîs'in hâl-i hayâta ve hâl-i memâta şâmil bir düstûr-i tevessül olduğu için selef; irtihâl-i Nebevî'den sonra bütün mü-himmât ve hâcetlerinde bu duâyı isti'mâl ederlerdi, nitekim bu hadîsin Râvîsi Osman bin Huneyf Radyallâhu Teâlâ Anh de bu İşâret-i Nebeviyye'yi fehm ve tefat-tun ederek vürûduna şahit olup da tahammül ve rivâyet ettiği şu sûret-i tevessülü tâ Hazret-i Osman Radyallâhu Teâlâ Anh'ın ahd-i hilâfetinde hatırladı ve bir sâhib-i hâcete telkîn ile o da bi't-tevessül matlûbuna nâil oldu, biraz aşağıda se-nedât meyânında inşallah bunu da kayıt ve îrâd edeceğiz.

Tevesüle ait şu Hadîs-i Şerîf'teki sarâhate karşı Vahhâbîler'in aldığı vaziyete gelince: bu bedbaht adamlar diyorlar ki bu hadîsle sâbit olan tevessül; Hayât-ı Peygamberî'ye münhasırdır, irtihâlden sonraki tevessül şirk'tir, taabbüd-i vesenî kabîlindedir gibi i'ndî bir mütâlaa ile bu sarâhate karşı göz yumuyorlar, bu hadîsle a'mâ gözünü açarken bunlar gözlerini kör ediyorlar binâenaleyh bu tâife-i u'myâna burada birkaç vecihle cevâp vereceğiz: (s. 23)

Cevap 1

Eğer Vahhâbîlerin anladığı gibi tevessülün Hayât-ı Peygamberî'ye inhisârı matlûb olsa ve irtihâlden sonraki tevessülün kat'iyyen câiz olmayıp şirk ve taabbüd-i vesenî idâdına (addedilmesine) geçmiş olsa idi şüphesiz bu tevessüllü duâyı a'mâyâ telkîn eder ve huzzâr da bunu dinlerken makâmın ehemmiyetine ve taabbüd-i vesenînin bir emr-i hâtırnâk olduğuna binâen Şâri'-ı A'zâm Sallallahu Aleyhi ve Sellem Efendimiz tevessülün hayât-ı saâdetlerine inhisârını ifâde edecek kuvvetli kayıt îrâdiyle hayatî tevessülü tesbît ederdi, hiç olmazsa a'mânın ilk teklîf-i vec-hile duâyı ifâ ile iktifâ buyururlardı. Halbûki ne a'mânın istediği gibi duâ ettiler, ne de kendisiyle tevessülün hayatlarına maksûr olduğunu ifâde ve îmâ edecek bir kayd îrâd buyurmadılar bilakis bütün kuyûtta (kayıtlardan) âzâde gâyet açık bir uslûbla umûmî bir tevessülü intihâb ve emir buyurdular. Binâenaleyh ba`de-l irtihâl kendisiyle tevessül; Vahhâbîlerin zü'mu gibi bir şirk değil, bilakis bir Emr-i Müstahsen-i İslâmî olduğu kat'iyyen te'bârüz etmiş oluyor.

Cevap 2

Eğer bu A'mâ Hadîsi, tevessülün Hayât-ı Peygamberî'ye inhisârını ifâde etse ve ba'del-irtihâl tevessül; taabbüd-i vesenî kabîlinden bir şirk olsaydı aynı Hadîs-i Şerîfi'n Râvîsi Sahâbiyy-i Celîl Osmân bin Huneyf Radyallâhu Teâlâ Anh Hazretleri rivâyet ettiği bu Hadîs-i Şerîf'in mazmûnu olan tevessülü tâ Hazret-i Osman Radyallâhu Teâlâ Anh Efendimiz'in Devr-i Hilâfetlerinde bir sâhib-i hâcete ta'lim ve telkîn buyurmazdı. (s. 24)

Elbette bir sahâbi, Kitap ve Sünnet'in mazmûnunu, mantûkunu, mefhûmunu, nassını, işârâtını ahkâmını esrârını diğerlerinden hele Vahhâbîlerle bizlerden çok iyi anlâr ve ihâtâlî kavrar ve aynı zamanda Ashâb-ı Kirâm'dan herhangi biri dîne karşı çok kışkânc hareket ederler, dîne sokulacak olan küçük bir bidatın men' ve hedmine var kuvvetini, bütün varlığını sarf ederler, Ka'be etrâfında belkide bütün Küre üzerindeki esnâmın, evsânın hedm ve izâlesi, tâgûtun mağ-lûbiyeti uğrunda maldan, candan, anadan, babadan, kardeşten ferâgat eden Ashâb-ı Kirâm'ın Vahhâbîler'in zu'm-i fâsidince taabbüd-i vesenî idâdına giren bir teves-

sülû emr ve tervîc etmelerine imkân var mıdır? Şer' ve edep akıl ve mantık bu ithâma müsait midir?

İşte Cenâb-ı Osman bin Huneyf İrtihâl-i Nebeviye'den sonra mezkûr tevessüllü duâyı başkasına emir ve telkîn etmekle Tevessül Hadîsinin bi'l-fiil tatbîkâtını göstermiş oldu, bu sûretle hadîsin sıhhati bir kat daha takavvî ve teekküt ettiği gibi hadîsin mantûku ve mefhûmu olan tevessülde daha ziyâde vuzûh ve sarâhat kesb etmiş oldu. Binâenaleyh Vahhâbîlerin mezkûr hadîsten anladıkları tevessülün hayata inhisârı gibi bir ma'nâ hiçbir vakit vârid-i hâtır olamayacağı kat'iyen tahakkuk etmiş oldu. (s. 25) Şâyân-ı hayrettir ki Tâife-i Vahhâbiye bu hadîsteki tevessülün hâl-i hayâta maksûr olduğunu anlayarak hadîsi muzdarip ifâdelerle te'vile kalkışıyorlar, halbûki bu hadîsin bu anlayışa ne mutâbakaten, ne tazammunen, ne iltizâmen ne nassan ne işâreten, ne ibâreten, ne iktizâen hiçbir delâleti yoktur. Binâenaleyh Vahhâbî Tâifesi'nin bu anlayışı hiç ilmî ve mantikî olamaz, ancak bir eser-i u'my ve hazelân olarak telakkî olunabilir. Görülüyor ya ni'met-i rü'yetden külliyyen mahrûm olan bir a'mâ sînedeki nûr-i basîret sevkiyle hakikatini idrâk ediyor da Tevessül-i Muhammedî sâyesinde basîreti gibi basarı da açılıp aydınlığa eriyor, Vahhâbîlik Âlemi ise a'mâ kadar bir eser-i irfân gösteremeyerek hâlâ tevessülü inkâr veyâ dâire-i şümûlünü tahdîd sûretiyle bir nass-ı sarîhi te'vile sataşarak bir amây-ı mutlâk(mutlak körlük) içinde bir bakar-kör hâlinde bocalayıp kalıyor.

Cevap 3

Eğer Hayât-ı Peygamberî'de, vahyin devâmı ânında olan her şeyi, her hâdiseyi hayâtına, Asr-ı Saâdetine hasr edecek ve edile-i şer'iyenin ahkâmını böyle anlayacak olur isek artık bizim için yapacağımız ve mükellef olduğumuz şey pek az, yapmayacağımız ve mükellef olmadığımız şey pek çok olmuş olur yoksa Vahhâbîler; bu gibi mefkûre-i sehîfe etrâfında türeyen kavm-i cedîde alemdârlık mı etmek istiyorlar? Fesübhânallah! Vahhâbîlerin basîretlerindeki (s. 26) adese-i rü'yet o kadar muhtel olmuş ki her şeyi; ma'kûs veya pek nâkis görüyorlar. Evet şüphe yoktur ki Peygamber tanıdıkları Habîb-i Hüdâ ve Rasûl-i Kibriyâ hakkında böyle hürmetsiz, hacâletâver akîdeler taşıyan Vahhâbîlerin; Nûr-i Muhammedî'den sedd ve Rûhâniyet-i Celîle-i Peygâamberî'den mahrûm kalarak her dînî ve ilmî sahada bir zülâm-i dilâl içinde bocalayıp kalacakları pek tabi değil midir?

Cevap 4

Ba`de'l-İrtihâl Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz'le tevessülün cevâzı yalnız bu Hadîs-i Şerîf'le sâbit değildir, aşağıda mebbas-ı mahsûsunda îrâd edeceğimiz birçok edille ve nusûs-i şer'îyye ile de sâbittir, bu bâpta kat'î ve sarîh hüccetlerimiz mevcuttur. Bi'l-farz bu A'mâ Hadîsi'nde tevessülün hayâta inhisârı bi'l-İşâret anlaşılabilir. Bi'l-farz bu A'mâ Hadîsi'nde tevessülün hayâta inhisârı bi'l-İşâret anlaşılabilir. Vahhâbîlerin zu'munca burada işâret olsa bile diğerlerinde bu işârete muâriz ve münâkız sarâhat mevcuttur, binâenaleyh Vahhâbîlerin eli bu noktadan da boşa çıkmıştır.

-Tenbîh-

1- Vahhâbîler hayattaki ve a'mâl gibi a'râzdaki tevessülü ilcây-ı zarûretle kabul ettikleri halde ba`de'l-İrtihâl zevâtla tevessülü inkâr ediyorlar, kendi zu'mlarının ileri sürdükleri mahzûr ki -taabbüd-i vesenî- kabîlinden olması her ikisinde de mülâhaza edilmek lâzım iken Vahhâbî zihniyetince kabûl edilen bu

farkın da hiçbir kıymet-i i'lmîyye ve akliyyesi olmadığını da inşaallah aşağıda îzâh edeceğiz.(s. 27) boş bırakılmış (s. 28)

Senet 2

روى البخاري و مسلم عن انس رضي الله تعالى عنه ان رجلا دخل المسجد يوم الجمعة من باب كان نحو دار القضاء¹³ و رسول الله صلى الله عليه و سلم قائم يخطب فاستقبل رسول الله صلى الله عليه و سلم قائما ثم قال، يا رسول الله هلكت الأموال¹⁴ و انقطعت السبل فادع الله يغثنا قال فرجع رسول الله صلى الله عليه و سلم يديه ثم قال اللهم اغثنا اللهم اغثنا اللهم اغثنا قال انس و لا والله ما نرى في السماء من سحاب ولا قزاعة و ما بيننا وبين سلع¹⁵ من بيت ولا دار قال فطلعت من وراءه سحابة مثل الترس فلما توسطت السماء إنتشرت ثم مطرت قال قلا و الله ما رأينا الشمس سبنا ثم دخل رجل¹⁶ من ذلك في الجمعة المقبلة و رسول الله صلى الله عليه و سلم قائم يخطب فاستقبله فقال يارسو الله هلكت الاموال(28)وانقطعت السبل¹⁷ فادع الله بمسكها عنا قال فرجع رسول الله صلى الله عليه و سلم يديه ثم قال اللهم حوالينا ولا علينا علاكام والطراب و بطون الموديت و منابت الشجر قال فانقطعت فخرجنا نمشي في الشمس¹⁸ و في رواية مسلم كما يشير بيده الى ناحية الا انفرجت حتى رأيت المدينة في مثل الجوبة¹⁹ و سال وادي قناة شهرة و لم ينج احد من ناحية الا احبر بجود²⁰

Tercümesi

İmâm-ı Buhârî ve İmâm-ı Müslim'in tahrîc ettikleri bir hadîste; hadîsin râvîsi Cenâb-ı Enes Radıyallâhu Teâlâ Anh diyor ki: bir Cuma günü Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz mescitte kâimen hutbe îrâd ederken Dâr-ı Kazâ cihetindeki minbere müvâcih kapıdan mescide bir ârâbî girdi, Fahr-i Kâinât'a müteveccihen ayak üstü durdu, sonra "Yâ rasûlallah! dedi, kuraklık yüzünden mevâş telef oldu, vesâitsizlikten yollar kapandı(s. 30) Ticaret durdu ehli r'âyâl acıktı, Cenâb-ı Hakk'a dua et de bize yağmur ihsân buyursun. A'râbî'nin bu niyâzı üzerine Cenâb-ı Fahr-i Rusul el kaldırıp duâ etti Ey Rabbim! Bize yağmur ihsân buyur dedi bunu üç defa tekrar etti. Yine Cenâb-ı Enes Radıyallâhu Anh diyor ki "Vallâhi o anda gökte ne toplu bulut, ne de bir bulut parçası görmüyorduk, Cebel-i Sel' ile aramızda hâne vesâire gibi bir hâil de yoktu tamâmen dağı görüyorduk, bir de baktık ki bu dağın arkasından, kalkan gibi kesif ve müdevverce bir bulut belirdi, aynı hey'etle ilerledi, semâyı tam ortalayınca hemen yayıldı sonra yağmur dökmeye başladı bu yağmur o kadar devâm etti ki vallâhi tam bir hafta güneş yüzü görmedik, ikinci Cuma yine Fahr-i Kâinât Aleyhi Ekmelü't-Tahiyyât Efendimiz hutbe okurken aynı kapıdan o a'râbî veya başka biri daha girdi. Hazret-i Peygamber'in tam karşısına dikildi de dedi ki "Yâ Rasûlallah! Kesreti emtâr ile evler yıkılıyor, mevâş ziyanda kaldı, helâk

¹³ Kâd-ı İyâz'ın ve Müslim Şârihi Nebevî'nin beyânına göre bunun vech-i tesmiyesi şudur: Bu dâr Ömer İbn-i Hattâb Radıyallahu anh Efendimiz'e ait imiş, eyyâm-ı hilâfette Beytü'l-Mâl'den r'âyâline sarf ettiği paranın vefâtından sonra Beytü'l-Mâl'e iade ve te'diyesini mahdûm-i mükerremi Abdullah Hazretlerine (Radıyallâhu Anh) vasiyet etmiş, o da müşârun ileyhin irtihâlden sonra derhal bu hâneyi Hazret-i Muaviye Radıyallahü Anh'a satmış bedeliyle pederinin borcunu te'diye ve kazâ etmiştir işte bu münâsebetle bu eve Dârü'l Kazâ tesmiye edilmiştir.

¹⁴ و في رواية المسلم هلكت المال و جاع العيال

¹⁵ Sînin fethi lâmin sükûniyle Medîne-i Münevvere civârında bir dağın ismidir. Mescit'ten dağı temâşa etmeleri ya o günlerde Mescid-i Nebevî'nin üzeri henüz açık bulunmasından neş'et ediyordu veyahut bu temâşâ ve müşâhede mescid hâricinden olduğunu gösteriyor

¹⁶ قال شريك الراوي فسألنا افسا ا هو الرجل الاول ال لا أدري

¹⁷ و في رواية البخاري تقدمت البيت و نقطعت السبل و هلكت المواش

¹⁸ و في رواية له فانجابت عن المدينة التجيب الثوب.

¹⁹ الجوبة بفتح الجيم واسكان الواو هي الحفرة المستديرة الواسعة

²⁰ الجود بفتح الجيم و اسكان الواو و المطر العزيز (القناة) اسم لواد من اودية المدينة و عليه زروع لهم

oluyor, her tarafı su bastı, yollar kapandı, Cenâb-ı Hakk'a dua et de bizden yağmuru kessin" a'râbînin bu ilticâsı üzerine Hazret-i Râsul el kaldırıp duâ etti. "Ey Allahım!" dedi (s. 31) "Yağmuru bizim bu taraflardan diğer zarar etmeyecek taraflara ki; dağlara, tepelere, yaylalara, çöllere, derelerin tâ içlerine, ormanlık sahalara geçiver.".

Bu niyâz-ı peygamberîyi müteakip elbîseden çıkar gibi Taybe şehrinden derhâl bulutlar sıyrıldı çıktı, yağmûr kesildi, güneş açıldı bizde güneş altında çıktık gittik. İmâm-ı Müslim'in rivâyetinde şu ziyâde de vardır: Peygâmbere-i Hüdâ herhangi tarafa eliyle işâret ederse o taraftan bulutlar sıyrılır giderdi hattâ Medîne üzerindeki bulutlar etrâfa açılınca şehri müdevver bir çukur içinde gibi gördüm, yağmurun şiddet ve tevâlîsiyle Ganât vâdisinden sel suyu bir ay kadar aktı, etrâf ve eknâfdan herkes mükellef yağmurun çokluğunu haber veriyordu²¹ tercüme bitti. İşte bu Hadîs-i Şerîf'ten sarîhan anlaşıldığı vechile Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'in yine hâl-i hayâtında kuraklık zamanlarında Cenâb-ı Hak'tan hem yağmûr istemek ve hem de âfât-ı (s. 32) semâviye tevâlî ettiği anlarda âfâtı kestirmek için kendisiyle bi't-tevessül duâ ve inâyetine ilticâ edilmiş ve her iki haldeki tevessül ve istiğâse ile de matlûba nâil olunmuştur. Öyle bir zamanda ki: kuraklık herşey üzerinde te'sîrini göstermiş, açlık her tarafı sarmış, görünen tehlike çok ehemmiyet kesbetmiş o iklimde her zî-hayât bütün esbâb-ı Maddiyyeden ümîdini kesmiş, göğe enzâr-ı istimdâdını dikmiş, fakat gökten emâre-i rahmet bir tek bulut pâresi bile görünmediği halde Sultân-ı Kevneyn'e vâki' olan mürâcaat ve tevessül ile o Serdâr-ı Asfiyâ'nın Bârigâh-ı Ehadiyyet'e el kaldırıp üç defâ (الهم اغثنا) buyurmasıyla semâdan âb-ı zülâl-i hayat dökülmeye başlamış bir Cumâ gününden diğer Cumâ gününe kadar devâm etmiş, nimetler böyle haddini aşarak seyrini, tavrını değiştiren âfet haline inkılâb edeceğinden tam bir hafta bilâ fasıla devâm ve tevâlî eden bârân ile zemîn- hâk iştibâ'a gelmiş, bu yağmûrlar tedâbir-i maddiye ile önüne geçilmesi imkân hâricinde bir âfet hâline inkılâb ederek evvelki kuraklıktan mütevellid aynı tehlike bütün şiddetiyle baş gösterince ikinci Cumâ günü esnâ-yı hutbede yine o Serdâr-ı Enbiyâ'nın himmet ve inâyetine ilticâ edilmiş ve aynı hutbede (الهم حوالينا ولا علينا) duâ ve şefâatiyle Cenâb-ı Hakk'a ilticâ ve niyâzda bulunarak o Dest-i Rehâkâr risâletin irşâd işâretiyle bulutlar derhâl me'mûr oldukları mahalle çekilmiş zarar ve hasar ikâ` edecek mevâki`dan yağmurlar kesilmiş (s. 33) herşey hâl-i tabîi` sine avdet etmiştir. Bu sûretle Rasûl-i Kibriyâ hem o zamanki ve sonraki münkîrlere karşı mu'cizesini; tâbir-i diğerle Kibel-i İlâhî'den verilen salâhiyet-i tasarrufiyyesini göstermiş ve hem de beşeriyetin belkide bütün zî-rûhun, hattâ nebâtâtın da hayat ve memâtıyla fevka'l-gâye alâkadar olan iki emr-i hâilin çâre-i hallini öğretmiş oldu işte o da matârın inzâlî veya âfâta inkılâbında inkıtâi' için hayatta kendisiyle, irtihâlinde ya Ruh-i Celîl-i Peygamberânesiyle veyâ ber hayât bir Vâris-i Muahammedî ile tevessülünden ibârettir.

Görülüyor ya birinci a'râbînin (يا رسول الله هلكت الاموال وانقطعت السبل فادع الله يغثنا) şeklindeki tevessül ve istiğâsesi netîcesi olarak semâ ağladıkça zemîn güldü, dün derd-i maîşetle endişenâk ve mütekabbiz olan gökler birden neş'e ve inbisât buldu

²¹ Tercümede görülen bâzı ziyâdeleri kısmen diğer rivâyetlerden istifâdeten, kısmen de lisânımızın darlığı dolayısıyla bâzı kelimeler ve tâ'birlere ilâve etmeğe mecbur olduk.

mürdeler tâze hayata kavuştu, şüphesizdir ki feyz-i tevessül bi-iznillah ölüleri ihyâ, körleri bînâ, dertlileri nâil-i şifâ eyler. Ehl-i Hakikat ve Erbâb-ı Mükâşefe'nin beyânâtına göre her zî-hayat hatta bütün zerrât-ı ekvân hayat nûrunu Seyyidü'l-Vücût Sallallahu Teâlâ Aleyhi ve Sellem'in Envâr-ı Muhammediyyelerinden alır, Nûr-i Muhammedî; her mahlûk-i vücûdun medetkârıdır. Bu nûrun imdâdıdır ki kâfirleri bile son nefese kadar hayât-ı maddiyeden müstefid etmiştir çünkü bu sâhib-i nûr; bir rahmet-i âmedir. İşte bu nûru; ni'met-i basardan mahrûm olan a'mâlar bile görür, sezer de hemen o nûrun sâhibine ilticâ ve onunla tevessül eder. Fakat basarı açık (s. 34) basîreti bağlı olan hakîkî körler ise bunu ne sezerler, ne de görürler. Nûr-i tevessül ile gözünü açan yukarıdaki a'mâya bak, bir de hâlâ kalbi matbu' basîreti matmûs kalan açık gözlü(!) Vahhâbîlik Alemi'ne bak.

4. HAYATTAKİ EVLİYÂ İLE TEVESSÛL

Senet 1

اخرج البخاري عن انس بن مالك ان عمر بن الخطاب رضي الله عنه انه كان اذا قخطوا استسقى بالعباس بن عبد
المطلب رضي الله فقال اللهم اننا كنا نتوسل اليك بنبينا فتسقنا وانا نتوسل اليك بعم نبينا فاسقنا قال فيسقون.²²

Buhârî'nin tahrîc ettiği bu Hadîs-i Şerîf'e nazaran İkinci Halîfe Fârûk-i A'zâm Radıyallâhu Anh Efendimiz'in ahd-i hilâfetlerinde yâğmurlar kesilip kaht ve ğalâ' yüz gösterdiği zaman Halîfe-i Müşârun İleyh Hazret-i Abbâs Radıyallâhu Anh Efendimiz'le tevessül ederek istiskâ ederek ve istiskâ duâsında derlerdi ki: Ey Perverdigârim! Biz; Nebî-yi zî-Şânımız Hazret-i Fahr-i Rusul'le sana tevessül ederek yağmur ister de derhal bizi bârân-ı rahmetinle dilsîr ederdin bugünde Amm-i Peygamberî ile sana tevessül ediyoruz, onun yüzü suyu hürmetine bize yağmur ihsân eyle diye münâcâta bulunur ve derhal yağmurlar yağardı.(Mevâhib-i Ledün-niyye)(s. 35)

Şu rivâyette kayd-i vüsûk ediliyor:

ان عمر رضي الله عنه لما استسقى بالعباس رضي الله عنه قال يا ايها الناس ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان
يرى للعباس ما يرى الولد للوالد فاقتدوا به في عمه العباس و اتخذوه وسيلة الى الله تعالى

İşte bu rivâyette tasrîh edildiği vechile Hazret-i Ömer Radıyallâhu anh istiskâyâ çıktığı zaman kendisi biz-zat Hazret-i Abbas Radıyallâhu Anh ile tevessül ettiği gibi halka da ânınla tevessül ve âna arz-ı hürmet etmelerini emrediyor ve diyordu: Ey Nâs! Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem Cenâb-ı Abbas'a karşı; aynı evlâdın pedere yaptığı hürmet ve mecâmidi yaparlardı binâenaleyh A'mm-i Rasûl Cenâb-ı Abbas'a karşı ibrâz edilecek nezâket ve hürmette Hazret-i Peygamber'in tuttuğu yolu ta'kip ediniz ve Cenâb-ı Hakk'a yaptığınız duâ ve niyâzda da müşârun ileyhi vesîle tutunuz.

Cenâb-ı Farûk'un fezâil ve menâkıb-ı ber güzîdesi hakkında şerefvâdir olan²³ birçok Ehâdîs-i Şerîfe meyânında İmâm Ahmed ve diğerlerin tahrîc ettikleri bir Hadîs-i Şerîf'te Seyyidü'l-Vücût Sallallahu (s. 36) Aleyhi ve Sellem Efendimiz buyurmuştur ki: Cenâb-ı Hakk Celle ve Alâ; Hazret-i Ömer'in lisân ve kalbine

²² Buhârî şerh-i Aynî'de bu hadîsin şerhi esnâsında bundan istifâde edilen ahkâmı kaydederken şunu yazıyor (فيه من الفوائد استسحاب الاستسقاء باهل الخير والصلاح واهل بيت النبوة) Cild 3 sayfa 437

²³ Dipnot yukarıda gösterilmiş ama aşağısı boş kalmış (hazırlayan).

tevdî' ve tesbît buyurmuştur²⁴ Taberânî'nin Kebîr'de İbn-i A'dî'nin Kâmil'de tahrîc ettikleri bir Hadîs-i Nebevî'de de Fahr-i Kâinât Aleyhi Ekmelü't-Tahiyyât Efendimiz Hazretleri şu beyânâtta bulunmuşlardır. (dâima Ömer benimle ben de Ömer'le beraberim, nerede olursa olsun benden sonra hak dâima Ömer'le bilebilir.)²⁵ İşte birinci Hadîs-i Şerîf'e nazaran Cenâb-ı Ömer'in lisânı dâima hak söyler ve kalbi hak düşünür, ikinci Hadîs-i Şerîf'e nazaran da Hazret-i Ömer dâimâ ma'ıyyet-i seniyye-i risâletpenâhîdedir ki her hâlinde Te'yîdât-ı Nebeviyye ve Meded-i Rûhâniyet-i Peygamberî'ye mazhâr kılınmıştır. Bu sûretle maddî ve ma'nevî âlemin hasbe'l-hilâfe riyâset ve seyâdetine nâil olan Cenâb-ı Fârûk-i A'zâm Cenâb-ı Abbas Efendimiz'le kendisi bi'l-fiil tevessül etmiş ve Müslümanlara da ânınla tevessülü kavlen emir ve telkîn buyurmuş. Şüphesizdir ki Hazret-i Ömer'in kavli de, fi'li de Millet-i İslâmiyye için hüccet-i kâtiadır. Binâenaleyh tevessülün meşrûiyeti hakkında başka bir senet olmasa bile müşârun ileyhin şu fi'li ve kavli tevessül için hüccet ve bürhân olmaya kâfi ve vâfidir.

Tevessüle karşı pek a'nûd bir muâriz bulunan Vahhâbilik bu baptaki edille ve berâhînin satvet-i kâhiresi karşısında meflûç bir hâle gelerek zayıf ve zayıf olduğu kadar da gülünç bir tarzda(s.38) cevap vermek istiyorlar şöyle ki: Tevessül ancak hâl-i hayâta münhasır yani mütevellâ bihin ber-hayât bulunmasına mahsusdur işte Cenâb-ı Ömer'in bu tevessülü ki vefât etmiş bulunan Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'le tevessül etmeyip de ber-hayât olan Cenâb-ı Abbas'la tevessül etmeleri de bunu ifâde eder diyorlar. İşte Vahhâbîlerin bu cevâpları muğâlatakârâne bir beyândan başka bir şey değildir. Ber vech-i âtî cevap veririz: evvelen şirk telakkî ettikleri tevessülü diride tecvîz edip de ölüde mesâğ göstermemeleri pek gülünç ve saçmadır acaba tevessülden tevehhüm edip ürkükleri mânâ-yı şirk kendi nazariyelerine göre diri tevessülünde daha bâriz ve kuvvetli olduğu için mi böyle oluyor? Âdâb-ı münâzara müsâit olsa burada yüksek bir kahkaha koparmak lazımdı.

Görülüyor ya bu noktadan Vahhâbilik zihniyeti tamâmen iflâs etmiş bulunuyor, inşallah bu noktaya âit red ve cerhi aşağıda mufassal bir sûrette kaydedeceğiz.

Sâniyen bundan sonraki mebhaslerde Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'in irtihâlinde sonra da kendisiyle tevessül edildiğini senedât-ı sahîha ile isbât edeceğiz binâenaleyh Vahhâbî ülemâsı; tevessülün delili yalnız bu ve evvelki A'mâ Hadîsi olduğunu zannederek bunu da mîzânsız, bürhânsız hayata tahsîs etmekle işin içinden çıktık zannedemezler.

Sâlisen Cenâb-ı Ömer'in Cenâb-ı Abbas'la tevessülü tercih etmesindeki hikmet ve maslahatı Fuhûl-i Ümmet ber vech-i zîr beyânla Vahhâbiliğin elini tamâmen daldan kesiyorlar, diyorlar ki:

Fârûk-ı A'zamın bu hareketi; tevessülün Aleyh'is-salâtu ve's-selâm Efendimiz'e münhasır olmayıp başka evliyâ ve asfiyâ ile de tevessül edilmesinin meşrû'

²⁴ ان الله جعل الحق على لسان عمر و قلبه رواه الإمام احمد وغيره عن ابن عمر وغيره رضي الله عنهم

²⁵ روى الطبراني في الكبير و ابن عدي في الكامل عن الفضل ابن عباس رضي الله عنهما ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال عمر معي و انا مع عمر

والحق بعدي مع عمر حيث كان (شواهد الحق 78)

olduğunu göstermek için bu tercihi yapmıştır. Çünkü zâten Hazret-i Fahr-ı Rusul ile tevessül edilmenin meşru' ve bu meşrûiyyetin bâkî olduğunu bütün ashâb; oradaki bütün huzzâr bilirdi. (s. 38) şayet Cenâb-ı Abbas'la tevessül etmese de Ravza-i Mutahhara huzurunda veya diğer bir mahalde Rûhâniyet-i Celîle-i Nebeviyye ile tevessül ve istiğâse etse idi ensâl-i âtiye için ancak Hazret-i Peygamber Efendimiz'e münhasır başkasına olamaz fehmi ve zehâbına meydân verilmiş olurdu çünkü Halîfe-i Müşârun İleyhin her fiil ve hareketi bu gibi sâha-i şerâyi' ve ahkâmında hüccetti, bunu herkes bilirdi binâenaleyh Cenâb-ı Fârûk'un bu tercihiinde şu gibi hikmet ve maslahat pek açık imiş²⁶ bu tercihi, tevessülün hayâta mahsûs olmasına bir delîl telakkî etmek ilme, mantığa, münâfî olduğu gibi meflûç bir zihniyetin ma'kûs bir muhâkemesinden başka bir şey değildir. Maa' hâzâ şu da nazar-ı dikkate alınmalıdır ki Cenâb-ı Abbas ile olan bu tevessül Hazret-i Peygamber Efendimiz'le de tevessülü mütezammindir. ²⁷Zirâ Buhârî şerhi (Umdu'tü'l-Kârî) de Aynî'nin ²⁸ve (Hüccetu'llahu Ale'l-Âlemîn)²⁹ eserinde Ârif Nebhânî'nin kaydettikleri bir rivâyete nazaran Hazret-i Halîfe istiskâ duâsını yapmak için yanına Cenâb-ı Abbas'ı da alıp berâberce minbere çıkarak Fârûk-i A'zâm اللهم انا توجهنا اليك بعمم نبيك ... صنوايه فاسقنا الغيث ولا تجعلنا من القانطين ... (s. 39) şeklinde başladığı duâsını ikmâlden sonra minberde yanında duran Hazret-i Abbâs'a iltifâtle Ânın da duâ etmesini ricâ etti Cenâb-ı Abbâs'da duâsına ibtidârla dedi ki: (Ey Rabbim! Belâ; ancak bir günâh ve ma'siyet akîbinde gelir, ve her belâ da ancak günâhtan tevbe ve rücu' ile kalker, işte zünûbumuzu bi'l-i'tirâf ellerimizi Dergâh-ı Âtîfetine açıyoruz tevbekâr olarak da alnımızı, başımızı sana sana teslîm ediyoruz, Peygamber-i Zî-Şânın nezdinde benim bir mevkî' ve karâbetim bulunmak dolayısıyla benimle halk sana tevessül ediyorlar o Fahr-i Cihân'a olan münâsebetim hürmetine bize yağmurlar lutf ve ihsân et...) diye Cenâb-ı Mennân'a arz-ı niyâzda bulunurdu.

İşte gerek Resûl-i Kibriyâ ile Cenâb-ı Abbas arasındaki oğul-ana derecesinde bulunan bir karâbet ve münâsebeti Hazret-i Ömer'in hatırlatması ve gerek Cenâb-ı Abbas'ın Serdâr-ı Enbiyâ yanında hâiz olduğu bu mevkî ve münâsebeti hîn-i duâda zikretmesi; Hazret-i Abbas ile olan bu tevessülde Aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm Efendimiz'le de tevessülün mündemiç bulunduğu yâni aynı zamanda ale'd-derecât ikisiyle de tevessül ve istiğâse edilmiş olduğuna bir delîl ve hüccet olmaya sezâdır (lâyıktır) çünkü başta Halîfe olduğu halde bütün cemaat Cenâb-ı Abbas ile, Cenâb-ı Abbas da esnây-ı duâda Şecere-i Nübüvvet'e olan karâbet ve münâsebetini yâd ederek o da Resûl-i Ekrem Sallallahu Aleyhi ve Sellem Efendimiz ile tevessül ediyor demektir, bir kimsenin mütevessel bihinin mütevessel bihi o kimsenin de mütevessel bihi değil midir? Ta'bîr-i diğerle bir maddede bir şahsın şefî'inin şefî'i o

²⁶ Metinde 3 numara ile gösterilen dipnotun aşağıdaki karşılığı boş kalmıştır (hazırlayan).

²⁸ و في حديث أبي صالح فلما صعد معه العباس المتر قال عمر رضي الله عنه اللهم انا توجهنا اليك بعمم نبيك و صنوايه فاسقنا الغيث ولا تجعلنا من القانطين ثم قال قل يا ابا الفضل فقال العباس اللهم لم يزل بلاء الا بذنوب ولم يكشف الا بتوبة و قد توجه في القوم اليك لمكان من نبيك وهذه ايدينا اليك بالذنوب ونواصينا التوبة فاسقنا الغيث قال فار.....السماء شا.....مثل الجبال حتى .....العرض وغاش الناس (عمدة القارى جلد 1 صحيح 437)

²⁹ و ف رواية الزبير بن بكار انالعباس رضي الله عنه قال في دعائه وقد توجه في القوم اليك لمكان من نبيك صلى الله عليه وسلم فاسنا الغيث فارحت السما مثل الجبال حتى احصب الارض (حجة الله على العالمين صحيح 817)

şahsın da şefî'i olmaz mı? Binâenaleyh şu mesrûdâttan vâsıl olduğumuz netîce şudur ki bu senet; usûl-i fıkıh nokta-i nazarından (s. 40) bi'l-ibâre delâlet-i mutâbıkıyye ile hayattaki tevessüle, yine bi'l-ibâre delâleti tazammuniyye veya iltizâmiyye ile irtihâlden sonraki tevessüle delâlet ediyor. Ve bu senedin teferruatından olmak üzere kaydettiğimiz diğer rivâyetler de irtihâlî tevessüle yâni Aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm Efendimiz'le tevessüle ibâreleriyle bi'l-mutâbaka delâlet etmektedirler şu halde bu senet Vahhâbîlerin zu'munca tevessülün hayata inhisârını ifâde etmiyor, bi'l-akıs mürtahîl bulunan Hazret-i Fahr-i Âlem Efendimiz'le de aynı hâdisede tevessül edildiğini gösteriyor binâenaleyh bu senet Vahhâbîlerin lehinde değil; tamâmen aleyhlerinde bir hüccet olduğu tebârüz etmiş bulunuyor demek ki Fârûk-i A'zâm Efendimizin bu şekildeki tevessülünde ve bu tevessülü ifâde eden mezkûr senette tevessülün hayata mahsûs ve münhasır kalmasına ait hiçbir kayd ve işâret yoktur yalnız şu vardır ki Vahhâbîler; Hazret-i Fârûk'un mezkûr sözündeki انا كنا kelimesinin rûhuna nüfûz edemeyerek istimrârı nefyeder, bir fi'l-i hikâye ma`nâsını vererek bir fehmi sakîme düşmeleri muhtemeldir. Halbuki bu كنا kelimesi bir fi'l-i nâkîstır. Kevn maddesinden müştak olan fi'l-i nâkîsın mahiyet-i lügaviyyesini Buhârî Şerhi (Umdetü'l-Kârî') de Allâme Aynî şu sûretle tevzîh ediyor: كان تدل على الزمان الماضي من غير تعرض لزواله او لا لزواله وبهذا يفرق عن صار فان معناه الانتقال من: ³⁰ حال الى حال ولهذا يجوز ان يقال كان الله ولا يجوز صار

Külliyat-ı Ebû'l-Bekâ'da da şu şekilde beyân ediliyor:

كان الناقصة لادلالة فيها على عدم سابق ولا على عدم الدوام ولذلك تستعمل فيما هو حادث مثل كان زيد ركباً وفيما هو داعم مثل كان الله غفوراً (s. 41). ³¹

Kâmus mütercimi Âsım Efendi de *Kâmûs'ta* Sîbeveyh'den naklen (كان)nin sırf vücûd ve tahkîk ifâde ettiğini yazıyor, bu ta'rîflere göre buradaki (كان) kelimesi mâzîde Cenâb-ı Peygamber'le tevessül edildiğini ifâde eder, hâl ve müstakbelde yâni ba'de'l-irtihâl kendisiyle tevessül edilip edilemeyeceğinden sâkittir. Binâenaleyh Fârûk-ı A'zâm Efendimiz'in اللهم انا كنا نتوسل اليك بنينا فتسقيننا انا نتوسل اليك بعم نبينا فاسقنا (Hayât-ı Peygamberî'de kendisiyle tevessül ederdik) mânâsını ifâde ediyor fakat (şimdi tevessül edemeyiz veyâ edemeyeceğiz) gibi zâid bir mânâya kat'iyen delâlet etmiyor, ancak mâzîde Hazret-i Peygamber Efendimiz'le tevessül ederdik. Bugün de Amm-i Nebî Cenâb-ı Abbas'la tevessül ediyoruz diyor, şu halde Hazret-i Fârûk'un bu sözünden ba'de'l-irtihâl Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'le tevessül edilmenin câiz olmadığı katıyyen anlaşılabilir. Çünkü bu adem-i cevâza delâlet (كان)nin hudûdu hâricindedir. ³²

³⁰ Umdetü'l-Kârî cilt 1 sayfa 17

³¹ Külliyyât-ı Ebû'l-Bekâ sayfa 298

³² Eğer Vahhâbîler bu kelimedenden her zaman bu mânâyı anlarlar ise çok yanlış olur. Zîrâ bunların anladıkları mânâyı göre (كنت نبيا و آدم بين الماء والطين) hadîs-i şerîfi ne demek olur? Şüphe yoktur ki bu hadîs Hazret-i peygamberden şerefsâdir olurken kendisi Peygamberdi hâlâ da ve ebediyen peygamberdir. Eğer Vahhâbî dilince veyâ dîninince bu hadîse mânâ verilirse (ben o zaman peygamber idim ama şimdi değilim) demek olmaz mı? Hâşâ sümme hâşâ. Sonra (ان الصلوة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا) âyeti Celîlesî'nde de Vahhâbî mânâsı beynamazların lehinde büyük bir hüccet olur. Binâen aleyh târik-i salât bu mânâyı istinâden namaz evvelce farz idi şimdi değil derse bir biynamaz bir Vahhâbîyi ilzâm etmiş olmaz mı? Şu halde namazı pek canı çekmeyen bir Bektâşî baba, Vahhâbîlere dese ki (انا كنا نتوسل اليك) i (كانت) (ان الصلوة كانت على المؤمنين ...) âyet-i celîlesinde (كانت) i da (كان) yı lehinizde isti`mâl ediyorsunuz da →

Kaldı ki Cenâb-ı Fârûk'un mürtahıl bulunan Fahr-i Kâinât Aleyhi Ekmelü't-Tahiyyat Efendimiz'le evvelen ve bizzat tevessül etmeyip de ber hayat bulunan Amm-i Peygamberî ile tevessül etmesi yânî bu tercihi yapması yukarıda îzâh ettiğimiz vechile bir illet ve maslahata mebnîdir. Belki de bu bapta ulemânın ber vech-i bâlâ beyânâtı hâricinde daha başka hikem ve esrâra müstenid olabilir. Zîra illet-i tercih Hazret-i Fârûk'un sözünde ma'lûm ve mansûs değildir. Binâen aleyh illet-i tercih bu sûretle bir çok mesâlih ve esbâba şâmil ve muhtemel iken Vahhâbiler'in illet-i tercihi adem-i cevâza kasr u hasr etmeleri yâni (ba'de'l irtihâl Sallallahu Aleyhi ve Sellem Efendimiz'le tevessül câiz olmadığı için Hazret-i Fârûk ancak ber hayat bulunan Cenâb-ı Abbas'la tevessül etmiştir.) demeleri ilme, usûle mübâyindir. (لا حجة مع الاحتمال) cây-ı ihtimâl olan bir şeyin hüccet olamayacağı Usûl-i Mukarrere-i İslâmiye'dendir. Bâhusûs adem-i cevâzı yânî o anda mürtahıl bulunan Hazret-i Peygamber Sallallahu Aleyhi ve Sellem Efendimiz'le tevessülün câiz olmadığına illet-i tercih göstermekliğe imkân yoktur. (s. 43) Çünkü bu imkânı selb edecek bir çok karâin-i akliyye ve dîniyye mevcuttur. İşte bu karâinden bir kısmı ber vech-i âtidir:

1- Eğer ba'de'l-irtihal Sultân-ı Enbiya Efendimiz'le tevessülün câiz olmayacağı dînen ma'lûm bir emr-i mukarrer olsa idi tevâhidin yegâne kahramanı şirkin de adüvvü bî-emânı olan Fârûk-i Ekber Efendimiz elbette mezkûr duâsında bu adem-i cevâzı sarîhan ifâde edecek kuvvetli bir kayıt irâdıyla bütün ihtimâlâtı kat'eder bitirirdi. Çünkü makamın ehemmiyeti Hazret-i Fârûkun celâdet ve gayret-i dindârânesi onu iktizâ ederdi. Mesele şirk meselesi olduğu için çok nâzik ve hatarnâktır, değil Cenâb-ı Ömer'in, hiçbir sahâbînin ihmâl ve müsâmaha gösterebileceği bir madde değildir, işte böyle bir mühîm mevki-i beyânda salâhiyetdâr makâm ve ağızların sukûtu; ibâha ve cevâzdan başka ne ifâde eder?

2- Hazret-i Ömer Radiyallâhu Anh Efendimiz, Cenâb-ı Abbas Efendimiz'le tevessül ettiği duâyı yaparak ve cemâate de bu tevessülü emir ve tavsiye ederken başta Hazret-i Abbas bulunduğu halde âmiyhân olarak mecliste yüzlerce Ashâb-ı Kirâm hâzır bulunuyordu Aşağıda senedâtını kayd edeceğimiz vechile Ashâb-ı Kirâm'dan birçoklarının, ba'de'l-irtihâl Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'le tevessül ettikleri ve bu tevessüle şâhid olan diğer Yârân-ı Peygamberî'nin de buna karşı sükût-i takrîr ile sâkit kaldıkları bi'l-bürhân sâbittir. Binâenaleyh Ba'de'l-irtihalde tevessülün cevâz ve istihbâbı bütün Ashâb-ı Kirâm nezdinde ma'lûm bir emr-i mukarrer hükmüne girmişti, bi'l-farz Hazret-i Fârûk'un bu tercihi yapmasındaki sebep ve illeti müşârun ileyhînem adem-i cevâza zâhib olduğunu diğer Huzzâr-ı Ashâb anlasalar ve sezserler idi (s.43) buna karşı sükût etmelerine imkân var mı idi? Çünkü bu gibi mevâkî'de sükûtlarının teşrî' ve takrîr mâhiyetinde olduğunu pek âlâ bilirler idi. Halbuki Cenâb-ı Ömer'e Ashâb tarafından böyle bir i'tirâz veya suâl vâkî olduğu mervî ve sâbit değildir. Fârûk-ı Ekber Efendimiz fevkalâde hür ve hür-

→

bizim aleyhimizde mi kullanıyorsunuz derse bu itirazdan Bektâşîye hak verilmez mi? Bektâşîler böyle mânâları, böyle mevzûları pek severler hatta bu Âyet-i Celîle'de mezkûr mânâyı yâni Vahhâbî fikrine nazaran Bektâşî mânâsını müdâfaa eden doktora tesâdüf ettim kısa bir cevapla doktor hacil oldu. Fakat bu da bir fazilettir, bilmem ki Vahhâbiler de doktor kadar bir eser-i irfân göstererek insanî bir hacâlet îbrâz edebilecekler mi?

riyetperver olduğu için kendi hürriyeti kadar ihvânının da hürriyetine hürmet eder ve bütün mehâm-ı umûru şûrâ ile hallederdi. Ânın içindirki kendisi din bâbında çok mütesallib ve celâdetli olduğu için nice âteşin hitâbeleri esnâsında; değil ricâl, kadınlar bile kendisine îtirâz eder, istizâha (izâha) çekerdi, Cenâb-ı Şeyhayn Radıyallâhu Anhümâ'nın Ahd-i Celîl-i Hilâfetlerinde daha ziyâde herkes hürriyet-i kelâma, serbestî-i efkâra mâlikti, dinî ve siyâsî her iş bilâ vâsıta vicâhen (yüz-yüze) halîfelere söyleyebilirlerdi, kütüb-i mutebere-i siyerde bunun yüzlerce şâhidi vardır. Cenâb-ı Sıddîk Radıyallâhu anh Efendimiz Makâm-ı Hilâfet'e geçtiği zaman nutk-i iftitâhında ³³ فان رأيتهم قد استقمتم فاتبعوني وان زغت فقوموني *beni istikâmetle hareket eder gör-dükçe bana uyun, itaât edin, şâyet haktan meyl edecek olursam beni doğrultun*) buyurduğunda hâzırûndan biri (haktan saparsan -kılıncına işâretle- seni şununla doğrulturuz) demesine karşı Cenâb-ı Halîfe'nin buna memnûniyet ve teşekkürle mukâbele ettiği mâlumdur. (s.44) Yine bir gün Hazret-i Fârûk Radıyallâhu anh Efendimiz minberde kadınların mehri hakkında beyânâtta bulunurken sâmiünden (dinleyenlerden) bir kadın kalkıp îtirâz ettiği ve Halîfe'nin re'yini tenkîd ettiği esnâda müşârun ileyh (Medîne kadınları bile Ömer'den daha fakîhdir)³⁴ mukâbelesinde bulunmuş ve kadının isâbetini îtirâf ve takdîr buyurmuştur işte o zaman gerek sahâbî ve sahâbîyyât din hakkında çok muhâfazakâr ve kiskanç oldukları aynı zamanda hürriyet-i efkâra, hürriyet-i kelâma mâlik buldukları halde Cenâb-ı Fârûk Efendimizin o zehâb-ı mefrûza hakkında hiçbir kelime söyleyen olmamıştır demek ki ne Hazret-i Fârûk'un öyle bir zehâbda bulunmadığını ve ne de illet-i tercihin o adem-i cevâz olmayıp bütün ashâbca ma'lûm başka bir illet ve gâye olduğu yakînen ma'lûm olmuş oldu hatta diyeceğiz ki yukarıda da izâh ettiğimiz vechile Cenâb-ı Fârûk'un tevessül için Amm-i Nebî'yi tercih ve intihâb buyurmalarında o cevâza bir îmâ ve işâret olsa gerektir ve kendisi de bu tercih ve intihâbıyla; Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'le tevessül etmiş oluyor demektir. Bu noktayı yukarıda ilmî bir sûrette halletmiştik hülâsâ; (s. 45) Vahhâbilerin bu adem-i cevâz için mezkûr senette göstermek isteyebildikleri (كنا) kelimesi veya tercih meselesidir o (كنا) kelimesinin Vahhâbîlere ilmen yüz vermediğini yukarıda tevzîh etmiştik, tercih meselesinde de illet-i tercihteki ihtimâlâtın telâtum-i emvâci altında boğulup kaldıklarını henüz görmüştük.

Tenbîh

İrhâ-i inân(diyelim ki) olmak üzere diyeceğiz ki bi'l-farz Vahhâbîliğin istinbât etmek istediği mânâ mezkûr senetten bi'l-işâre anlaşılabilir olsa bile beri tarafta yani Aleyhissalatu ve's-Selâm Efendimiz'in irtihâlinden sonra Ashâb'ın kendisiyle tevessül ve istiğâse ettikleri bir takım edille-i mansûsa ile sâbit ve müberhen olduktan sonra artık sarâhat-ı nass karşısında işâretin hükümden sâkit olacağı yani dâl bi'l-ibâre ile dâl bi'l-işâre karşılaştığında dâl bi'l-ibârenin tercih edileceği usûlen ma'lûm ve mukarrer değil midir? Bu noktalar o kadar derîn değildir, cevval fikre derîn nazara tevakkuf etmez, ufak bir zevk-i selîm, sadece bir sıhhat-i tefekkür kâfidir, fakat Vahhâbîlik mutlaka bir dâ-i inkâra tutulmuş bu hastalık her yerde ve bu en açık bir sâha-i hakîkatte onlar üzerinde mutlaka ahkâmını icrâ ve sarsıntısını

³³ El-İmâme ve's-siyâse cilt 1 sayfa 17

³⁴ Yukarıda verilmiş ama aşağıda karşılığı bulunmuyor.

izhâr etmektedir. Cûşeq-i îmân ve fart-ı muhabbet ve mütâbaat nâmına bütün mehâm-ı umûrunda Peygamber'inin rûhâniyet-i ulyây-ı rehâkârına ilticâ eden Ehl-i Tevhîd'in kanına susayan Vahhâbiyye nâmındaki şu kâfile-i hastagâna, kalp ve basîret âfiyeti temennî ederiz. (s. 46)

Senet 2

قال في عمدة القاري في شرح البخاري³⁵ و ذكر سيف في كتاب الردة عن ابي سلمة كان ابو بكر الصديق رضي الله عنه اذا بعث جندا الى اهل الردة خرج ليشيعهم وخرج بالعباس معه قال يا عباس استصروانا اؤمن فاني ارجو ان لا يجيب دعوتك لمكانك من نبي الله صلى الله تعالى عليه وسلم.

Allâme Aynî'nin Buhârî şerhinde ber vech-i bâlâ kaydettiği esere nazaran Cenâb-ı Hazret-i Sıddîk Radiyallâhu Anh ehl-i irtidâtın tenkîli için asker sevk ettiğinde orduyu teşyî'a çıkar, berâberinde Cenâb-ı Abbas'ı da alırdı ve derdi ki: Yâ Abbas! Ordunun zaferi için sen duâ et, bende âmîn diyeyim, gûyâ ümitvârım ki senin duân red olunmaz çünkü Nezd-i Celîl-i Peygamberî'de mühim bir mevkî ve münâsebeti hâizsin.

5-BA`DE'L-İRTİHÂL TEVESSÛL

Senet 1

روى الطبراني³⁶ والبيهقي³⁷ ان رجلا كان يختلف الى عثمان رضي الله عنه في زمن خلافته في حاجته فكان لا يلتفت اليه ولا ينظر في حاجته فشكى ذلك لعثمان بن حنيف فقال له ائت الميضاة فتوضأ ثم ائت المسجد فصل ثم قل اللهم اني استغلك و اتوجه اليك بنبينا محمد صلى الله عليه و سلم نبي الرحمة يا محمد اني اتوجه بك الى ربك فيقض حاجتي وتذكر (47) حاجتك ورح حتى ارواح معك فانطلق الرجل فصنع ما قال له ثم اتى باب عثمان بن عفان فجاءه البواب حتى اخذ بيده فادخله على عثمان بن عفان فاجلسه معه على طنفسة فقال ما حاجتك فذكر حاجته فقضاها له ثم قال له ما ذكرت حاجتك حتى كان الساعة وقال ما كانت لك مني حاجته فاذكرها ثم ان الرجل خرج من عنده فلقى عثمان بن حنيف فقال له جزاك الله خيرا ما كان ينظر في حاجتي ولا يلتفت الي حتى كلمته فيي فقال عثمان بن حنيف والله ما كلمته ولكني شهدت رسول الله صلى الله عليه وسلم و اتاه ضيرير فشكى اليه ذهاب بصره فقال له النبي صلى الله عليه وسلم او تصبر فقال يا رسول الله انه ليس لي قائد وقد شئت علي فقال له النبي صلى الله عليه وسلم ائت الميضاة فتوضأ ثم صلى ركعتين ثم ادع بهذه الدعوات قال ابن حنيف فو الله ما تفرقنا وطال بنا الحديث حتى دخل علينا الرجل كأنه لم يكن به ضرر قط.

...

Taberâni ve Beyhakî'nin şu rivâyet ve tahrîclerine göre Osmân-ı Zi'n-Nûreyn Radiyallâhu Anh Efendimiz'in Ahd-i Celîl-i Hilâfetleri'nde bir adamın müşârun ileyh nezdinde görülecek bir işi bulunuyordu, her ne zaman mürâcaat ederse Hazret-i Halîfe'den bu husûsta bir iltifâta nâil olamaz ve o işi görülemezdi. Tâ ki bu sâhib-i hâcet yukarıdaki a'mâ hadîsini rivâyet eden Osmân bin Huneyf Sahâbî Radyallahu Anh'a bu hâli arz ve iştikâ etti, bunun üzerine Osmân bin Huneyf buyurdular ki hemen mahall-i vuzûta git, abdest al iki rekat namaz kıl ve şu sûretle duâ et sonra git Makâm-ı Hilâfet'e işini arz eyle dedi bu duâ; Cenâb-ı Peygamberî tarafından a'mâya ta'lîm ve telkîn buyurulan ve birinci senet olarak yukarıda aynen kaydettiğimiz Hadîs-i A'mâdan ibârettir. Müşârun ileyh bu ta'lîm-i vechiyle hareket etti yâni abdest ve namazdan sonra duâsında Aleyh'is-salâtu (s.48) ve's-Selâm Efendimizle tevessül ederek Cenâb-ı Mennân'a arz u niyâz etti,

³⁵ Umdetü'l-Kârî, cild 3 sayfa 437.

³⁶ رواه الطبراني في المعجم الكبير في ترجمة عثمان بن حنيف كذا في شفاء السقام

³⁷ رواه البيهقي بطريقين كذا في شفاء السقام

bunu mütaakip bâb-ı hilâfete koştı, mürâcaat etti, bevvâb derhal kemâl-i hürmetle elinden tutup huzûra götürdü. Hazret-i Halife iltifat buyurup yanlarına oturttu, hâcetiniz ne ise söyleyiniz buyurdu o da hacetini arz ve îzah etti, derhal Cenâb-ı Halife; mesûlünü is'afıla tesrîr buyurdu ve sizin işi unutmuşum şu dakıkaya kadar hatırlamamışım diye i'tizâr etti, fimâ ba'd her ne ki işiniz düşerse tereddüt etmeyiniz hemen gelin müracaat edin buyurdular. Sonra bu adam Nezd-i Hümâyûn'dan çıkarak hemen rehberi bulunan Osmân bin Huneyf Sahâbîyi gördü. "Size arz-ı şükrân eylerim, Cenâb-ı Mennân sizi hayır ile mücâzât buyursun şimdiye kadar yani siz bana şu telkînâtı yapıncaya kadar halifenin bir türlü iltifâtına mazhâr olup bu işimi gördürememiştım" dedi Osmân bin Huneyf Hazretleri de bi'l-kasem dedi ki bunu ben kendi tarafımdan ihtirâ' ederek söylemiş değilim ancak Huzûr-i Hazret-i Risâletpenâhî'de vâkî' olan bir hâdise hakkındaki müşâhedâtımı yâni Hazret-i Peygamber'in bir a'mâya benim yanımda ta'lîm buyurduğu bir şekli duâ ve tevessülün bir aynını size söyledim cevâbını ilâve etti ve yukarıdaki A'mâ Hadîsi'nin sûret-i cereyânını tamâmen anlattı.

Şimdi şu senetle kat'iyen anlaşıldı ya. Birinci A'mâ Hadîsi'yle sâbit olan tevessülü hayata tahsis etmeye imkân yoktur, kezâ ikinci senetteki illet-i tercîhi adem-i cevâza hamletmeye de imkân yoktur. Çünkü A'mâ Hadîsi'nin Râvilerinden Osmân (s. 49) İbn-i Huneyf gibi bir Sahâbî-i Celîl³⁸ huzûrunda şeref vârid olan Hadîs-i Şerîf'in hükm-i mantûku olan tevessülü tâ Üçüncü Halife Hazret-i Osman bin Affân Radiyallâhu Anh'ın devr-i hilâfesinde tatbîk ve sûret-i icrâsını diğerlere ta'lîm ediyor. Eğer bu tevessül-i nebevîyi; hayât-ı saâdete mahsûs olarak ancak o zamanda meşru' olup mütevellâ bihin irtihâlından sonra ânınla tevessül şirk olmuş olsa idi şirkin bir hasm-ı bî-emânı olan, asırlardan beri Arabistan'da kurulan bünyân-ı şirki az bir zamanda berhevâ eden Ashâb-ı Rasûlullah'tan bu zât bu gibi bir emr-i mühîmden gaflet eder de bu tevessülü yâni Vahhâbî zu'munca bu şirki diğere telkîn ve ta'lîm eder miydi? Hâşâ sümme hâşâ akıl ve mantık, zihniyet-i necîbe, akîde-i İslâmiyye buna imkân verebilir mi?

Vahhâbîlere sorarız ki; islâh ve î'lâda, tasfiye ve tehzîbde fevkâ'l gâye bir se-reyân ve hâsiyet-i kimyeviye-i ma'neviyeyi hâiz bulunan sohbet-i seniyye-i nebeviye ile basîreti tenevvür, zâhir ve bâtını tekemmül etmiş Osman bin Huneyf gibi bir (s. 50) Sahâbî-i Celîl mi esrâr-ı şerîfatı, cevâhir-i kelîm-i Muhammediye'nin nükât ve dekâikını daha iyi kavrayabilir? Yoksa Vahhâbîler mi? Hadîs-i A'mâ'nın ihtivâ ettiği tevessülün; bu Sahâbî-i Celîl Cenâb-ı Osmân hayât-ı nebeviyeye tahsisini kabûl etmiyor ilâ yevmi'l-kıyâm kâbil-i tatbîk bir emr-i müstahsendir demek istiyor yani fi'len bunu gösteriyor, Vahhâbîler ise tamâmen bunun zıddını iddiâ ediyorlar. İşte Cenâb-ı Osman'ın şu hareketi; Vahhâbîlik akîdesi aleyhinde bir bürhân-ı fi'lîdir. Ehl-i Sünnet akîdesince bütün ashâb a'dûldürler, her sahada şâyân-ı i'timât ahyâr-ı ümmettirler, îtikâdiyâtta şerâyı' ve ahkâmı Ashâb-ı Kirâm'ı izlemek; Fırka-i Nâciye-i Ehl-i Sünnet'in yegâne şîârıdır çünkü hayriyyet ve nezâhetleri, fazîlet ve adâletleri hem şehâdet-i vahy-i metlûv ile, hem de tezkiye-i

³⁸ Yukarıda işâret edilmesine rağmen aşağıda boş bırakılmış (hazırlayan).

kutsiye-i muhammediyye ile sâbit olmuş hepsi birer nûr, hepsi birer meş'ale-i tûr'durlar.

Fakat tâ yedinci asr-ı hicriyde türeyen mezheplerini, hevâî akîdelerini güç yetenlikle kırbaç altında yürütmek, kabul ettirmek isteyen ve Ashâb-ı Kirâm'ın ma'lûm olan meşreb ve mişvârına karşı aykırı bir meslek ihtira' eden Vahhâbiler kim oluyorlar? Bilmiyoruz. Tevessül neş'et-i beşeriyetle başlamış yani aşağıda senedini îrad edeceğimiz vechile ilk mütevessil Cedd-i Emcedimiz Cenâb-ı Âdem Sallallahu Aleyhi ve Sellem Efendimizdir. İlk ve son mütevessel bih de Sultân-ı Enbiyâ Aleyhi Ekmelü't-Tahâyâ Efendimiz Hazretleridir.³⁹ İlk peygamberin vaz' ve son peygamberin de takrîr (s. 51) buyurmuş olduğu ve ashâbının ve bugüne kadar bütün Ehl-i Sünnetin icrâ ve tatbîk etmiş bulunduğu bir emr-i müstahsen-i İslâmî; doğrusu ya bu türediler namına fedâ edilemez.⁴⁰

Zeyl

Terâcim-i Ashâb hemen bir mecma'ı kemâl ve meksefe-i fazilettir, böyle olduğu halde Vahhâbilik Alemleri Ashâb-ı Kirâm'ın terâcim ve menâkıbına karşı pek bigâne görünüyorlar. İşte bu senedin ve A'ma Hadîsi'nin Râvîsi Cenâb-ı Osman bin Huneyf'i onlara gerçekten tanıtmak ve hem de müşârun ileyhin rûhâniyet-i şerîfesi berekâtiyle eserimizi zenginletmek ve süslemek için müşârun ileyhin terâcimine ait (el-İsâbe ve'l-İstîab) gibi mühîm ve mu'teber eserlerden iktitâf ettiğim şu güldeste-i fezâli; Kârîin-i Kirâma takdîm ediyorum.

Osman bin Huneyf Radiyallâhu Anh'ın Neseb-i Âlîleri

Osmân bin Huneyf bin Vâhib bin el-A'kim bin Sa'lebe bin el-Hars Mecdeatü'l el-Ensârî min benî Ömer bin Avf bin Mâlik bin el-Evsî.

Hizmet-i Askeriyesi

Cumhûra göre ilk bulunduğu gazve; Gazve-i Uhud'dur, yalnız Tirmizî Gazve-i Bedir'de de bulunduğunu söylüyor şu halde Ehl-i Uhud'dan olduğu (s. 52) müttefekun aleyh, Bedrî olduğu muhtelefun fihdir.

Hizmet-i İlmiyesi

Fem-i Dürerbâr-ı Risâlet'ten telakkun ettiği Ehâdis-i Şerîfeyi; birâderzâdesi ve daha birçok kimseler kendisinden rivâyet ve neşretmişlerdir. İşte sâlifü'z-zikir A'mâ Hadîsiyle mevzûmuzu teşkîl eden senette müşârun ileyhin merviyâtı cümlesindedir.

Mülki ve İdarî Hizmetleri:

İkinci Halife Hazret-i Ömer bin el-Hattâb Radiyallâhu Anh; müşârun ileyhi Irak'ta arâzî mesâhasına, arâzî vergilerinin tarh ve cibâyetine, haraç ve cizye tekâlifinin tarh ve tevzûine me'mûr kılmış, büyük bir muvaffakiyetle bu müteaddit ve mühîm vazîfeleri hüsn-i îfâ etmiştir. Dördüncü Halife Cenâb-ı Mürtezâ Radî-

³⁹ Aşağıdaki Adem hadîsiyle şefaati-uzmâ hadîsi bu hakîkati göstermektedir.

⁴⁰ Karşımızdaki muhâsim kitle mezhebî bir harp olmaktan ziyâde; askerî bir sınıf olduğu için her mevzûa` âid bir bürhân-ı kâti` ityân etmekle hasmımıza karşı bir çevirme ve ihâta hareketi yapmış, bundan sonra ihâta sahasında kalanlara müstehak oldukları sihâm-ı muâhezeyi yağıdırmakla mezkûr saha dahilinde bir de imhâ hareketi icrâ etmiş oluyoruz. Fakat bizim sihâm ve sinânımız; ancak kâti` hüccetler, celî bürhanlardır.

yallâhu Anh de zaman-ı hilâfetinde Basra'ya vâlî tayîn etmiş ve Sıffin Vaka-i Müessifesi'ne kadar orada vâlîlik vazifesini hüsn-i idâre etmiştir.

Fazîlet ve Liyâkati:

Ashâb-ı Kirâm'ın icmâ'ıyla sabittir çünkü Fârûk-ı A'zam Efendimiz Irak'ın mâliyesini te'sîs ve tanzîm etmek için mühîm bir adamın oraya i'zâmî lüzûmunu hissederek böyle bir adamı bulup seçmek için işi şûrây-ı ashâba koymuştur, Ashâb-ı Kirâm müttefikan bu işe Osman bin Huneyf'in elyâk olduğunu: Hazret-i Halife'ye arz ve inhâ etmişlerdir. Sûret-i inhâları şudur: ان تبعته على اهم من ذلك فان له بصرا Osman bin Huneyf bundan (s. 53) daha mühîm işlere bile göndermeniz başarabilir, çünkü o; fevka'l-âde basret ve kiyâset, yüksek bir irfan ve tecrübe ile mücehhezdir dediler. Hazret-i Halife Şûrâ'dan bu inhâ ve tezkiyeyi alınca çok memnûn olarak derhal Osman bin Huneyf'i mezkûr memuriyetle tâyin ve i'zâm etti, müşârun ileyh az bir zamanda Irak'ın mâliyesini yükseltti.⁴¹ Sıffin Faciası'ndan sonra Kûfe'ye çekilerek bakıyye-i ömrünü orada geçirmiş, Hazret-i Muaviye Radiyallâhu Anh'ın devrinde orada irtihâl-i dâr-ı karar buyurmuştur radiyallâhu anhüm ecmaîn. Şu terâcimden anlaşıldı ki Osman bin Huneyf Hazretleri tâğut ve eşrâke kılınc çekmiş hem bir mücâhit fî sebîlillah, hem bir nâşir-i dîn, hem çok muktedir bir idâre adamı, hem de yüksek bir fen ve hesap memurudur. İşte bu gibi şuaabât-ı idârede yüksek bir iktidâr ve ihtisâs sâhibi olan bu kadar fezâil ve kemâlâtı nefsinde cemedebilen kâmil insanlar nevâdir-i hazarâttan sayılırlar ise de burada Vahhâbîlik zihniyetinin kavrayamayacağı bir hakîkât vardır o da şudur ki; müşârun ileyhdeki bu gibi kemâlât-ı zâhire; bâtındaki safâ ve terakkînin ve sadrında parlayan nûr-i maârifin hârice in'ikâslarından ibarettir. Bâtındaki safâ ve terakkî ve sînede çağlayan zülâl-i maârif ise hayât-ı saâdette sohbet-i seniyye-i peygamberînin ve ba'de'l irtihâl rûhâniyet-i celîle-i nebeviyeye olan muhabbet ve râbitanın ve sünnet-i seniyyeye olan kemâl-i mütâbaatın ifâza ettiği bir feyz ve bereketin tecellîsinden ibarettir.

İşte Osman bin Huneyf mezkûr hadisleri rivâyet ve neşrettiğinden anlaşılıyor ki müşârun ileyh hiçbir an Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'e evvela tevesül ve rabıtayı ihmâl etmemiş dâima oradan istifâza etmiştir bu sâyede hem zâhîrî, hem bâtinî tekemmül etmiştir, yoksa ni'met-i tevessül ve râbitadan mahrûm âlem-i kalb ve istifâzadan bîhaber bulunan Vahhâbîlerin bile gözüne çaracak olan bu kadar kemâlât-ı ilmiyeyi iktisâb için Cenâb-ı Osman o zaman hangi dâr'l-fünûnda tahsîl görmüştür? Binâenaleyh müşârun ileyh'in(s. 54) zâhir ve bâtinini bunca kemâlât ile bezeyen şey; ancak Peygamber'ine olan merbûtiyet-i kâmile ve tevessül-i sahîhin âsâr-ı feyzinden ibarettir. İşte bu kemâlâtın zâhirî yüzü vahhâbîlerce de ayân ise de bâtin cephesi ânlarla tamâmen mestûrdur.

⁴¹ Hazret-i Ömer Radiyallâhu Anh Efendimiz'in târîh-i vefâtına kadar Kûfe'nin tahsîlâtı bir milyon kûsura bâliğ olduğunu İbn-i Abdilberr "el-İstîâb"ında kaydediyor.

Senet 2

روى البيهقي وابن ابي شيبة باسناد صحيح⁴² ان الناس اصابهم قحط في خلافة عمر رضي الله تعالى عنه فجاء بلال بن الحرث رضي الله عنه الى قبر النبي صلى الله تعالى عليه و سلم وقال يا رسول الله استسق لامتك فانهم هلكوا فاتاه رسول الله صلى عليه وسلم في المنام واخبره انهم مسقون وقل له عليك الكيس فاتي الرجل اي بلال بن الحرث المزني الصحابي عمر رضي الله عنهما فاتخيره فيكي ثم قال يارب ما آلو الا ما عجزت عنه

Tercümesi:

Beyhakî ve İbn-i Şeybe'nin senedât-i sahîha ile rivâyet ettiklerine göre: İkinci Halife Hazret-i Ömer Radyallâhu Teâlâ Anh'ın zamân-ı hilâfetlerinde bir kuraklık olmuş, ahâlî endîşeye düşmüştü. O esnâda ashâbdan Bilâl bin el-Hars el-Meznî Radyallâhu Anh Kabr-i Şerîf-i Risâletpenâhî huzûruna gelerek "Yâ Rasûlallah! Ümmetin için Cenâb-ı Hakk'tan yağmûr isteyiver ümmetin hemen mahv ve helâk olmak üzeredir dedi bunu müteâkib Aleyhissalatu ve's-Selâm Efendimiz Cenâb-ı Bilâl'e rüyasında görünmüş, niyâzının karîn-i icâbet olup yağmurlarla bekâm buyurulacaklarını haber vermiş ve haber verildiği gibi de olmuştur. Diğer rivâyette İmâmu'l-Mürselîn Efendimiz Hazret-i Bilâl'e buyurmuş ki: Ömer'e git bizden selâm söyle haber ver ki muhakkak mütevâlî yağmurla taltif edileceklerdir ve şunu da kendisine tavsiye ve ihtâr et ki umûr-i milleti temşit et ki dâimâ rıfk ve mülâyemeti elden komasun(koyma). Cenâb-ı Bilâl bu rüyâ üzerine hemen Hazret-i Halife'ye koştı Serdâr-ı Enbiyâ'dan telakkun ettiği bu emir ve talîmâtı halifeye arz ve teblîğ etti, Fârûk-ı A'zâm kemâl-i teessürle ağladı. Yâ Rabbi! Gücüm yettiği kadar vazîfede kusûr etmemeğe çalışıyorum dedi. (s. 56)

Hülâsatü'l-Kelâm Sâhibi Seyyid Ahmet Dahlân Hazretleri'nin beyânâtına göre buradaki mahall-i ihticâc Bilâl el-Meznî Sahâbî'nin rüyâsı değil; hâl-i yakazadaki fiileridir. Çünkü bu rüyâ hak ise de rüyâ ile ahkâm isbât edilemez. Fakat Hazret-i Bilâl Sahâbî'nin hâl-i yakazada Kabr-i Saâdet huzûruna varıp huzûrda nidâ etmesi ve Aleyhissalatu ve's-Selâm Efendimiz'den ümmeti için istiskâ talebinde bulunması ve buna karşı diğer ashâb tarafından bir red ve inkâr vâki' olmaması tevessülün cevâzı için kavî bir hüccet, celî bir bürhândır.

İşte bu gibi bir fi'l-i sahâbî ile de sâbit oldu ki Aleyh'is-salâtu ve's-selâm Efendimiz'in irtihâlından sonra da kendileriyle tevessül, istiğâse ve istişfa' meşrû' ve ashâb meyânında ma'rûf olan bir emr-i müstahsendir. Yedinci asr-ı hicrîdeki İbn-i Teymiyye ve bunun tilmîzleri İbn-i Cevzî ve İbn-i Abdülhâdî ve bunların peyrevleri(peşinden gelenleri) olan Vahhâbîler türeyinceye kadar çâr-ı aktâr-ı âleme yapılmış bulunan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat efrâdından hiçbir fert bu emr-i müstahsen-i tevessülü inkâr ve istikbâh etmiş değildi. Binâenaleyh bizim tevessül ve istişfâ'da gıdvemiz encüm-i ihtidâmız Yârân-ı Rasûlullah'tır. Vahhâbîlerin ki de İbn-i Teymiyye'dir.

إذا كان الغراب دليل قوم سيهدهم الى ارض الجياف

İbn-i Teymiyye zâhiren şâyı' olan kudret-i ilmiyesinden ziyâde bu gibi tevessül ve istişfa'-ı nebevîyi inkâr etmesi gibi Ehl-i Sünnet arasında ihdâs ve ihtira' ettiği bu bidat-ı şenâsıyla iştihâr etmiş bedbaht ve mahzûl bir adamdır, mesâil-i

⁴² Seyyid Semhûdî'nin Hülâsatü'l- Vefâ'sında naklen Hüccetullah ale'l Âlemîn'de görüldüğü üzere bu hâlî nakil ve rivâyet eden zât Hazret-i Ömer Radyallâhu Anh'ın hazînedârı (boşluk bırakılmış ama isim yazılmamış) olduğu tasrîh ediliyor.

teymiye nâmiyle ma'rûf olan bu gibi mühîm ve nâzîk meselelerde mûmâ ileyh Ehl-i Sünnet'ten bilhassa Mezheb-i Hanbeliye'den itizâl etmiştir.⁴³ Hatta ecille-i ulemây-ı ehl-i sünnetten bazıları bu adamı şu ibâre ile tavsîf (s.57) ediyor

هو رجل علمه أكبر من عقله

Bu İbn-i Teymiyye bir şahıstır ki ilmi aklından büyüktür. Şu halde muhâkemât-ı akliyesi, kudret-i tefekkürü pek kısa demek ister. Nasılki bu meseledeki şu şuursuz hareketi de bunu göstermiştir. Bazıları da bu adamı şu sûretle târif ediyor.

حسبك ان انكار ابن تيمية للاستغاثة والتوسل قول لم يقله عالم قبله وصار به بين اهل الاسلام مثله

Tevessül-i nebevîyi inkâr etmekle İbn-i Teymiyye Ehl-i İslâm arasında pek çirkîn bir mesel olmuş ki bünye-i mukaddese-i İslâm'dan bazı uzvu kesmekle bu bünye-i mübârekenin hüsnünü kaçırmış bu sûretle Ehl-i Sünnet'e bir âr ve yüz karası olmuştur diyor.

Maamâfih İbn-i Teymiyye'nin bu baptaki akîde-i husûsiyesi ile Vahhâbîlerin inkârı arasında bir fark olduğu anlaşılıyor inşallah müsâit zaman bulur isem bunu da aşâğıda bir mebhas-i müstakil ile izâh edeceğim.

Senet 3

قال في شواهد الحق نقلا عن خلاصة الوفا:⁴⁴

روى الدارمي في صحيحه عن ابي الجوزا التابعون⁴⁵ قال قحط اهل المدينة قحط شديدا فشكوا الى عائشة رضي الله عنها فقالت انظروا الى قبر النبي صلى الله عليه وسلم فاجعلوا منه كوي الى سماء حتى لا يكون بينه وبين السماء سقف ففعلوا فمطر مطرا حتى نبت العشب سميت الابل حتى تفشتت من الشحم فسمي عام الفتن⁴⁶

Tercümesi:

Eimme-i Hadîs'ten Dârimî'nin sahîhinde Ebî Cevzâ Tâbiînden rivâyet ettiğine göre Ebî Cevzâ demiş ki: Medîne'de bir zamân şiddetli bir kaht oldu, ahâlî Ümmü'l Müminîn Hazret-i Âişe Radiyallâhu Teâla Anhâ'ya bu hâl-i elîmden iştikâ ettiler o da buyurdu ki "Gidin Kabr-i Resûl'e bakın işi oraya arz edin, kabr-i saâdeti ihtivâ eden binânın sakfından birkaç delik açın tâ ki semâ ile Merkad-i Kutsî arasında bir hâil kalmasın." verilen bu talîmât-ı seniyye vechiyle yaptılar birden şiddetli, bereketli yağmurlar nüzûl etti, otlar pek mebzûl bitti, develer o kadar semizleşti, yağ tuttu ki hatta yağdan yarıldı bundan dolayı bu senenin adı âmu'l-fıtk yani yarılma yılı kaldı.

⁴³ Ulemây-ı Hanbelî'nin İbn-i Teymiyye'yi red ve ta'n hakkındaki sözlerini Şevâhidi'l-Hak kaydettiği gibi İbn-i Teymiyye'nin Ehl-i Sünnet'ten ayrıldığı bir çok mesâili de Mısır ulemây-ı hâssasından Şeyh Nuceym Mukaddemetü's-Şifa nâmındaki eser-i mühiminde zikr ve ta'dât ediyor, bu meselelere dâir yine Şevâhid'de Şifâü's-Sikâm da izâhât vardır.

⁴⁴ Bu eser Hatîp Tebrîzî'nin Mişkâtü'l-Mesâbih'inde, İmam Sübkî'nin Şifâü's-Sikâm'ında da mezkûrdur.

⁴⁵ Ebu'l el-Cevzâ Basra ahâlîsinden tabîi meşhûr Evs bin Abdullah el-Ezdî'dir, Ümmü'l Müminîn Hazret-i Âişe'den, Abdullah bin Abbas ve Abdullah bin Ömer Radiyallâhu Anhüm'den hadîs tahsîl etmiştir, Ömer bin Mâlik ve sair ecille kendisinden hadîs rivâyet etmiştir, seksen üç târih-i Hicri'sinde vefât etmiştir. Mirkâtü'l-Mesâbih cilt 5 sayfa 488

⁴⁶ Bu dipnot diğerlerinin aksine yukarı da bir işâret konulmaksızın 3. dipnot olarak alt tarafa yazılmış. Biz yine de bunu yazmaya kendimizi memur biliyoruz. قال الامام ابن حجر في جوهر المنظم من خرافات ابن تيمية التي لم

يقلها عالم قبله و صار بها بين اهل الاسلام مثله انه انكر الاستغاثة والتوسل به صلى الله عليه وسلم الخ... شواهد الحق صحيفة 66

Allâme Merâğî bu bâpta şu îzâhâtı veriyor: Kaht ve ğalâ senelerinde Hücre-i Saâdette bir delik açmak Medîne'de bir âdet ve a'nane hükmünü almıştır fakat bu deliği sakıftan değil, hücrenin zemîninden açarlar diyor.

Seyyîd Semhûdî Hazretleri'nin bu âdet hakkında verdiği mâlûmat da şudur: böyle kaht senelerinde Medîne-i Münevvere'de bu günkü âdet-i tevessül; Ravza-i Mutahhara'nın vech-i Münîr-i Saâdet'e nâzır bulunan kapısı açılır halk berâyı istiskâ bu kapı önünde içtima eder bi't-tabî bundan halkın maksadı ancak yağmurun yağması, kahtın izâlesi için Aleyh'is-salâtu ve's-selâm Efendimiz'le tevessül ve isitişfâ'dır diyor. (s. 59)

Bu bapta müşâhedâtına i'timât edilebilecek iki hacının ifâdesine göre el-yevm Kabr-i Şerîf-i Nebevî'yi muhît olan kubbe-i hadrânın merkez-i ulvîsine pek yakın bir yerde semâya mâilen nâzır küçük bir pencere bulunuyor ve bu pencere üzerinde bir tül bulunuyormuş ki tuyûrun girmesine manî' fakat emtârın duhûlüne hâil olmuyormuş.

Bâlâda îrâd ettiğimiz senetteki nokta-i ihticâcımız Hazret-i Âişe Radiyallâhu Teâlâ Anhâ Vâlidemiz'in halka ba`de'l irtihâl Aleyh'is-salâtu ve's-selâm Efendimiz'le tevessül ve isitişfâ'ı emir ve tavsiye buyurmaları ve Ravza-i Mutahhara sakıftan bir delik açmak gibi tevessüle bir de emâre-i maddiye ta'lîm buyurmalarıdır. İşte Cenâb-ı Sıddîka'nın burada tavsiyeleri tevessülün cevâzı belki lüzûmu için pek celî bir bürhân-ı fi'lîdir.

Şüphesiz bu gibi teâlîmde müşârun ileyhâ hakîkaten sâhib-i salâhiyet bir şahsiyettir. Çünkü *خذوا شطر دينكم من الحميراء* gibi bir Berât-ı Âlî-i Muhammedî ile kendisine bu salâhiyet bahş buyurulmuştur.

Yukarıdaki üç ifâde ve şehâdetten anlaşılıyor ki gerek kaht senelerinde Hücre-i Saâdet'in zemîninden delik açılması, gerek Ravza-i Mutahhara üzerine kubbe-i hadrâ inşâ edilirken yukarıdan semâya nâzır bir pencere bırakılması ve gerek istiskâ duâsında ve vech-i Münîr-i Saâdet'e nâzır kuyunun açılması hep bunlar; Ümmü'l Mü'minîn Cenâb-ı Âişe'nin ber vech-i sâlif tevessül hakkında verdiği emrin infâzından ve vaz' buyurduğu sûret-i tevessülün muhâfaza ve idâmesinden ibârettir. Vahhâbilerin istilâsından mukaddem(s.60) Medîne-i Rasûl'de istiskâ ve tevessülün şekli-i maddîsi ne yolda idi bilmiyoruz. Yukarıdaki iki allâme-i İslâmiye'nin verdiği îzâhâta göre orada istiskâyâ ait tevessülün şekli-i maddîsi biraz değişmiştir. Fakat bu değişik(lik) zâhire ve şekle aittir. Asl-ı tevessüle ait değildir, rûh ve mahiyet bâkî yalnız kisve değişmiştir.

Dünyâ'da en çok yaşayan ve tarihte derîn ve sâbit iz bırakan şeyler âdete ananeye istinâd edebilen şeylerdir. Bir kere onlar anane kisvesine büründü mü artık yaşayıpta â'sâr ile ahcâr ile tepişir, onlardan ne o kisveyi nez'etmek, ne de o kisve-i ananeye bürünen o rûhu imhâ etmek mümkün olamaz.

Bir husûsta yeniden bir âdet kurmak ne kadar müşkîl ve devamsız ise kökleşmiş bir âdeti kadırmak da o kadar güç ve tahammülfersâdır. Bu, kâinatta ezeli bir kânundur. Bu kânundan da târihin bize ayânen ve muttariden gösterdiği haka-yık-ı sabitedendir.

Âdâtın, ananâtın tarihi; hayatı beşerdeki seyri bu merkezde olduğu için Şerîat-ı Ğarray-ı İslâmî'ye bir husûsa temeltaşı atmak ve esâs kurmak isteyenler o esâsın hüsn-i intihâbı için çok îtinâ ve ihtimâm tavsiye ediyor ve sû-i intihâbından

şiddetle tahzîr buyuruyor. Çünkü bununla o müessisin; târîh-i defterdeki kendi künyesi bâlâsına ya ebediyen yâd-ı hayr ve yâhut ebediyen la'net kaydı vurulacaktır. (من سن سنة حسنة... الحديث) (s. 61)

Şerâyi' ve ahkâmıda bile nusûsa, ahlâk ve âdâba muğâyir ve menâfi-i mâd-diyye-i beşeriyeye mübâyîn olmayan örf ve teâ'mülû şerîat-ı mutahhara ihdâr ve ihmâl etmemiş belki kendisine hüküm mevkîi gibi yüksek ve kutsi bir salâhiyet bahş buyurmuştur. (العادة لحكمة)

Tâife-i nisvânın başlılarında muhâfazakarlık hissi fitraten daha gâlip her bir teâmül ve ananeyi nesilden nesile seleften halefe devir ve teslim etmek hususunda çok harîs ve îtinâkâr olarak emîn bir vâsita-i nakl olduklarından bu kabîl koca kadınların dînî anane ve adetlerini ihmâl etmemeyi de Şeriat-ı İslam tavsiye buyuruyor. (عليكم بدین العجاء) burada sadetten çıkarılmasına sözü biraz uzattık gibidir. Şimdi tekrar sadede dönüyoruz:

Yukarıda arz ettiğimiz vechile ahkâmın beyân ve izahında bâ-berât-ı âlîşân salâhiyet-i vâsia sahibi olan Cenâb-ı Âişe elbette âdet kurmadaki usûl-i behiyye tesnini örf ve teâmülün târîh-i beşerdeki seyir ve cereyânını, örf ve âdetin, şerîatta-ki mevkiini bilmez değildi. Şüphesiz ki Cenâb-ı Hümeyrâ âbide halindeki bu şekl-i tevessülû şuurlu bir surette kanâatine ilim ve irfânına istinâden vaz' buyurmuştur. Binâenaleyh ba'de'l irtihâl Aleyhissalatü ve's-Selâm Efendimizle tevessül ve istiğâseyi müsbit Hazret-i Âişe'nin bu fiil ve ta'lîminden başka bir hüccet bulunmasa bile bu hususta bürhân yönünden muşarün ileyhânın bu fiili ve kurduğu bu âdeti başlı başına bir senet ve hüccet teşkil etmeğe kâfi olurdu. Bâhusus Medine-i Münnevver gibi şecere-i nübüvvetin kendisinde daha ziyâde (s. 62) kol salıp semere veren vahyin nüzûl ve tatbikatına her an şahit olan ve ehbâsı dâimâ kendisinden ref' ve tard etmek⁴⁷ şân ve şîârı olan bir Belde-i Tâhire-i Rasûl'de carî bir âdetin bâhusus ki beyt-i vahyin sahibesi sahib-i şer'in pek sevgili bir refîkası ve samîmî bir sırdaşı bulunan Cenâb-ı Âişe gibi müstesnâ bir fitrattan kalan bir örf ve ananenin ne mühîm bir hususiyet ve kıymeti hâiz olacağı vâreste-i iştibâhtır, işte bu esâsa müstenid olsa gerektir ki teâmülün hüküm olabileceği ahkâm da Medine-i Rasûl'de carî olan bir teâmülün diğer yerlerdeki teâmüller üzerine bir sıfat-ı rüçhânî ve dâr-ı hicretin imamı olan Cenâb-ı Malik'in de bu noktada eimme-i müctehidîn arasında başka bir hususiyeti vardır. İşte Cenâb-ı Vâlide'den kalan bu âdet-i ma'rûfe ve sünnet-i hasenenin izleri tâ Seyyid Semhûdî devrine kadar bilmiyoruz belki de şu on üçüncü asra kadar Vahhabilerin şu işgâli meş'ûmuna kadar devam etmiştir.

Şüphe yoktur ki tevessüle âit bu gibi vâzı' kavî ve emîn olan ananeler; Vahhâbîlerin suratlarına şiddetle çarparak kadar ve bu bapta-ki inkârî akîdelerini zîr u zeber edecek derecede celî ve canlı olan âbidelerdendir. Zîrâ âbideler; vekâyî'i mâziyeyi hatırlatan, nakl ve hikâye eden en belîğ bir mürşit demektir ki (s. 63) bunlarda nisyân, zuhûl, tağlît gibi nakâsı beyân cereyân etmez. Fakat gerek dîni, gerek siyâsî her hangi bir esâsa ait olursa olsun her âbideyi devirmek⁴⁸ Vahhâbîliğin yegâne mefkûresi olduğundan Hazret-i Âişe'den kalma bir tevessül âbidesinin

⁴⁷ Dipnot yazılmamış (hazırlayan).

lisân-ı hakikat beyânını anlamak Vahhâbîlik dimâğına nüfûz edebilecek ni'metlerden değildir.

Senet 4

قد روى ابن السني باسناد صحيح⁴⁹ عن بلال مؤذن رسول الله صلى الله عليه وسلم ورضي الله عنه انه قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا خرج الى الصلوة قال بسم الله آمنت بالله وتوكلت على الله ولا حول ولا قوة الا بالله اللهم اني اسئلك بحق السائلين عليك وبحق مخرجي هذا فاني لم اخرج بطرا ولا اشرا ولا رياء ولا سمعة خرجت ابتغاء مرضاتك واتقاء سخطك اسئلك ان تعيذني من النار وان تدخلني الجنة.

Bu Hadîs-i Şerîf'i kezâ Hâfız Ebû Naîm Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle'sinde, İmâm Beyhakî Kitâbu'd-Da'vât'ında Ebû Saîd el-Hudrî Radiyallâhu Anh rivâyetiy-le tahrîc etmişlerdir.

İbn-i Mâce de sened-i sahîh ile hadîs-i mezkûru şu şekilde rivâyet ve tahrîc etmiştir:

عن ابي سعيد الخدري رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من خرج من بيته الى الصلوة فقال اللهم اني اسئلك بحق السائلين عليك واسئلك بحق ممشا وهذا اليك فاني لم اخرج اشرا ولا بطرا ولا رياء ولا سمعة خرجت ابتغاء سخطك وابتغاء مرضاتك فاسئلك ان تعيذني من النار وان تغفر لي ذنوبي فانه لا يغفر الذنوب الا انت اقبل الله عليه بوجهه واستغفره سبعون الف ملك.

Bu Hadîs-i Şerîf'i Celâl Suyûtî de Câmiu Kebîr'ine ve daha birçok Fuhûl-i İslâm; namaza çıkarken ifâsı lâzım gelen ed'îyye-i mesnûne meyânında kitaplarına derc etmişler.

İşte bu hadîslerdeki mahall-i ihticâcımız عليك بحق السائلين عليك terkîb-i şerîfidir ki Vahhâbîliğe rağmen bu terkîb-i münîf vâzihan tevessül ifâde ediyor. Birinci hadîs Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz'in namaza çıktıkça bu tevessüllü duâya devâm buyurmuş olduğunu ve ikinci hadîs de ümmetine bu tevessüllü duâyı talîm ve tavsiye buyurmuş olduğunu sarîhan nâtik bulunmaktadır. (s. 65)

Burada Hülâsatu'l-Kelâm sâhibi diyor ki: Bazı Ulemânın beyânına göre Tâbiîn ve sâir Selef-i Sâlihîn mescide çıktıkça bu tevessüllü duâya muvâzabat ederlerdi, ânlardan bunu inkâr eden hiçbir kimse bulunmazdı diyor. Muhtemel ki Selef-i Ümmet bu hadîslerden vucûb anlıyorlar veyâhut ruhas-ı şerîyyeye azâim kadar bir kıymet vererek rûhasa da azâim gibi temessük ediyorlardı. Muvâzabatları bunun içindi çünkü buradaki tevessül; birinci hadîsle fi'l-i rasûle ikinci hadîsle kavli-rasûle iktirân ettiği için bu baktaki tevessül hem fi'l-i rasûl, hem kavli-rasûl ile sâbit olmak sûretiyle fazla bir ehemmiyet ve kuvvet kesbetmiş oluyor.

Hülâsâ:

Bu iki Nutk-i Kutsî-yi Muhammediye'den ber vech-i âtî ahkâmı anlayabiliriz:

1- Birinci hadîsin ifâdesi vechile Aleyhi's-salâtu ve's-selâm Efendimiz tevessülden müstağni bulunduğu halde bi'z-zât kendisi de tevessül buyurarak ümmetine tevessülü fi'len öğretmiş oldu.

2- İkinci hadîsin delâleti vechile de ümmetine tevessülü kavliyle ta'rif ve ta'lîm buyurmuş oldu.

⁴⁹ كذا في شواهد الحق نقلا عن خلاصة الكلام صحيفة 76

3- Hem kavî-i rasûle, hem fi'l-i rasûle iktirân eden bir hüküm elbette hâiz-i ehemmiyet olur.

4-Her iki hadîste de ityân buyurulan بحق السائلين عليك terkîb-i münîfine nazaran istemenin yolunu bilen her abd-i sâlihle tevessüle mesâğ vardır.

5-Bu her iki nutk-i celîl-i peygamberî hem zevât ile hem de a'mâl gibi a'râz ile tevessül edilmenin cevâz ve istihbâbı hakkında birer bürhân-ı celîdir, zîrâ birinci hadîste بحق السائلين عليك وبحق مخرجي هذا ve ikinci hadîste de بحق السائلين عليك بحق ممشاء هذا buyuruyor. 'nin delâlet ettiği zevât ممشاء مخرج masdarlarının gösterdiği meşy(yürüme) ve hurûc gibi a'mâl ve a'râz mütevellâ bih olarak vârid olmuştur. İşte burada Vahhâbîlerin kulakları çınlasın onlar Hadîs-i Buhârî'yi ileri sürerek yalnız⁵⁰ (s.66) a'mâl ve a'râz ile tevessülü tecvîz ediyorlar, ba'de'l-irtihâl zevât ile tevessülü katiyyen tecvîz etmiyorlardı.

6-İkinci nutk-i belîğ-i Ahmedî'nin telkîn buyurduğu duâda başka bir husûsiyet vardır ki: tevessülü muhtevî olan bu duâ daha ziyâde rızây-ı ilâhîyi ve sûratle icâbeti ve melâike-i kirâmdan bir cemm-i ğâfirin şefaati ve istiğfârını istilzâm ediyor çünkü sûratle karîn-i icâbet olmaktan kinâye olarak bilâkeyf dâîye; ikbâl ve İltifât-ı Sübhânî'yi ifâde etmek üzere o Hadîs-i Şerîf'te قبل الله عليه بوجهه واستغفر له سبعون الف ملك ve ikinci hadîste de قبل الله عليه بوجهه واستغفر له سبعون الف ملك buyuruluyor. Zannedersem bu İkbâl-i İlâhî ve istiğfâr-i melâiki mûcib olan hâlât; yegâne tevessülün berekâtıdır.

7-Eğer tevessül ve isitişfâ' Vahhâbîlerin zu'mu gibi şirk olsa idi; Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'in ta'lîmen liümmetihî bi'z-zât tevessül etmelerine ikinci hadîsin delâleti vechile ashâbına telkîn ve tavsiye buyurmalarına imkân var mıydı? Binâenaleyh hem fi'l-i rasûle, hem kavî-i rasûle istinât eden bir sünnete ittibâ etmek ümmetlik nâmına bir vazîfe olduğu gibi ümmetin kendi istifâdesi nâmına da câlib-i menfaat bir usûl-i ticârettir, merd-i âkile gereken şey ise eline geçen ticâreti iğtinâm etmektir, işte bu sünnet-i tevessülden rûgerdân olarak (sırt çevirerek) hüdâyı dalâle fedâ eden Vahhâbîler bu bapta ticâreti kaybeden bedbahtlar zümresindedirler.

اللهم انا نسئلك العفو و العافية في الدنيا و الآخرة بجاه رسولك المختبى صلى الله عليه وسلم.

Senet 5

قال النبي صلى الله عليه و سلم اغفر لامي فاطمة بنت اسد ووسع عليها مدخلها بحق نبيك و الانبياء الذين من قبلي.

Hazret-i Ali Kerremallahu Vechehû Radiyallahû Anh Efendimiz'in Vâlidi-i Muhteremeleri Fâtımâ binti Esed'in kabri üzerinde ona Aleyh'is-salâtü ve's-selâm Efendimiz şu sûretle duâ buyurmuşlardır: Bir vâlidi kadar bana yararlığı ve hizmeti sebk eden Esed kızı Fâtımâ'yı, ben peygamberin ve benden evvelki peygamberlerin hürmetine afv ve mağfiretle şu ârâmğâhını sen genişlet.

Bu kelâm-ı nebevî Enes bin Mâlik Radiyallahû Anh rivâyete İbn-i Hibbân'ın, Hâkim'in ve Mu'cemu'l-Kebîr ve Evsat'ında Taberânî'nin tahrîc ve tashîh ettikleri uzun bir hadîsten bir parçadır. İnşallah bu hadîsin tamâmı ve sebeb-i vurûdu aşağıda nidâ bahsinde mufassalan îrâd ve beyân edilecektir, burada nokta-i istidlâl قبل الله عليه بوجهه واستغفر له سبعون الف ملك terkîbidir. İşte Fahr-i Âlem Efendimiz bu terkîpte kendisi, kendi şahs-ı hümâyûnlarıyla ve diğeri Peygamberân-ı İzâm ile te-

⁵⁰ Yukarıda gösterilmekle birlikte aşağıda açıklayıcı bir not bulunmamaktadır (hazırlayan).

vessül buyurmuştur. Şüphe yoktur ki Cenâb-ı Fâtımâ'nın afv ve ğufrânını çok arzû ve iltizâm buyurduğu için evvelâ Nezd-i Akdes-i İlâhî'de en sevgili olan şahs-ı hümâyûnlarını, sâniyen diğer Enbiyâ-yı İzâmî mütevell bih olarak olarak göstermiştir.

Bu senetten şu gibi hükümleri istifâde edebiliriz.

1- بحق نبيك ile Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz kendi şahs-ı şeriflerini murâd buyurmakla burada mütevellil ile mütevell bih ittihâd etmiştir. Binâenaleyh Verâset-i Muhammediye'yi bihakkın hâiz olanlarında bu şekilde tevessül etmelerine mesâğ görünüyor.

2- Vahhâbîlik zihniyetine rağmen Hayât-ı Berzâhiyye'ye intikâl eden zevât-ı kâmilenin rûhâniyetleriyle tevessül etmek câizdir. Çünkü Aleyhi's-salâtü ve's-selâm Efendimiz bu duâsında Âlem-i Berzâh'a rihlet buyurmuş olan diğer Peygamberân-ı İ'zâm hazerâtıyla da tevessül buyurmuşlardır. Binâen alâ zâlik tevessülün hayâta inhisârı iddiâsında bulunan Vahhâbîlerin bu davâları şu senetle de tamâmen sukût etmiş bulunuyor.

3- Tevessül-i vâhidde mütevell bihin müteaddit olması da câizdir. Zîrâ İmâmü'l-Mürselîn Efendimiz kendisi başta olduğu halde diğer peygamberânı da bu duâsında mütevell bih olarak zikretmişlerdir.(s.68) bu kısmı 6. senede avdet ediniz.

Senet 6

روى القاضى عياض فى الشفاء⁵¹ بالسند الصحيح قال ناظر ابو جعفر امير المؤمنين مالكا فى مسجد رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال له مالك يا امير المؤمنين لا ترفع صوتك فى هذا المسجد فان الله تعالى ادب قوما فقال لا ترفعوا اصواتكم فوق صوت النبي ولا تجهروا له بالقول كجهر بعضهم لبعض ان تحبط اعمالكم وانتم لاتشعرون.
ومدح قوما فقال ان الذين يغضون اصواتهم عند رسول الله اولئك الذين امتحن الله قلوبهم للتقوى لهم مغفرة واجر عظيم. وذم قوما فقال ان الذين ينادونك من وراء الحجرات اكثرهم لا يعقلون. فاستكان لها ابو جعفر وقال يا ابا عبد الله استقبل القبلة و ادعوا ام استقبل رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال ولم تصرف وجهك عنه وهو وسيلتك ووسيلة ابيك آدم عليه السلام الى الله يوم القيامة بل استقبله واستشفع به
فيشفعه الله تعالى قال الله تعالى ولو انهم اذ ظلموا انفسهم جاؤك فاستغفروا الله واستغفر لهم الرسول لوجدوا الله توابا رحيمًا.

Kâdî I'yâz'ın Şifâ'sından naklettiğimiz şu senede binâen Hulefâ-yı Abbâsiye'nin ikincisi Mansûr Ebû Cafer; berâ-yı hacc hicâza gittiğinde Medîne-i Münevvere'ye de varmıştır. Kabr-i Münîr-i Risâlet Penâhîyi ziyâret için Mescid-i Nebvî'ye girdiğinde mescitte oturmakta olan İmâm Mâlik Hazretlerine tesâdüf etmiş ve aralarında şu şekilde bir muhâvere ve münâzara cereyân etmiştir.

Mansûr ta'azzumkâr bir vaziyetle sesini birâz yükselterek söze başlamış olmalı ki İmâm Mâlik münâzaraya şu sûretle başlıyor:

Yâ Emira'l-Mü'minîn! Mescid-i Rasûlullah'ta huzûrda olduğunu unutma, sesini o kadar kaldırma. Baksana! Cenâb-ı Hakk bir kavmi edep ve terbiyeye davet buyurmak için Furkân-ı Mübîn'de

لا ترفعوا اصواتكم فوق صوت النبي ولا تجهروا له بالقول كجهر بعضهم لبعض ان تحبط اعمالكم وانتم لاتشعرون

⁵¹ فى الباب الثالث فى تعظيم امره و وجوب توقيره و بره صلى الله عليه وسلم

“Hazret-i Peygamber size, siz ona söz söylerken siz sesinizi onun sesinden fazla yükseltmediğiniz gibi o dinler siz söylerken de birbirinize hitâp edercesine huzûrunda yüksek sesle konuşmayın ismiyle hitâp (s. 69)etmeyin ki; böyle muhilleri edep ve istihfâfâmîz bir harekette bulunmakla haberiniz olmayarak a’mâliniz, îmânınız hebâ olup gitmesin” buyurmuştur.

Edep mea’ Rasûlullah’a tamâmen riâyet eden bir kavmi de Cenâb-ı Hakk şu âyet-i celîle ile medh u senâ buyuruyor

ان الذين يقضون اصواتهم عند رسول الله اولئك الذين امتحن الله قلوبهم للتقوى لهم مغفرة واجر عظيم

“Huzûr-i Hazret-i Risâletpenâhî’de teeddüben seslerini indirerek konuşanlar yok mu işte onlar; Cenâb-ı Hakk’ın kalplerine takvâ ve edep nûrunu yerleştirdiği yüksek ve kâmil insanlardır, bunlara mağfiret ve büyük mükâfât mevûddur.”

Fazîlet-i edepten bîhaber bulunan üçüncü bir kavmi de zemm ve takbîh için ان الذين ينادونك من وراء الحجرات اكثرهم لا يعقلون *“hücreler, duvarlar arkasında yâ Muhammed! Bura (buraya) çık diye sana bağıranlar; bunların da çoğu edep ve terbiyeden mahrûm şûûrsuz kimselerdir.”* Buyurmuştur dedi. Yine İmâm-ı Mâlik hitâbesine devamla Mansûr’a dedi ki:

Edep mea’ Rasûlullah’ın nazar-ı İslâm’da ne kadar şâyân-ı i’tinâ olduğu şu nusûs-i Kur’aniye’den anlaşılmuştur. Binâenaleyh Hazret-i Rasûl’ün hâl-i irtihâlinde kendisine gösterilmesi lâzım gelen hürmet ve iclâl aynı hayâtındaki gibi olacaktır.

Mansûr şu beyânât karşısında ilk gösterdiği (s.70) vaziyetten ferâgatla tevâzu izhârına mecbûr oldu ve derhal müsteftî sıfatını takınarak (Yâ ebâ Abdallah! Duâ ederken kibleye karşı mı durayım, yoksa Aleyh’is-salâtu ve’s-Selâma karşı mı?) dedi.

İmâm Mâlik cevâben dedi ki Cenâb-ı Peygamber’den nasıl olur da yüz çevirerek duâ edebilirsin? O Fahr-i Rusûl; evvel ve âhir senin de ve pederin Cenâb-ı Adem’in de Hazret-i Mevlâ’ya vesîlenizdir. Binâenaleyh duâ ederken kibleye karşı değil; O Sultân-ı Enbiyâ’ya dön ve onunla tevessül ve teşeffu’ et. Zîrâ onun şefâatını Cenâb-ı Hakk elbette kabûl eder, reddetmez. Hatta Cenâb-ı Fâtır-ı Hakîm’in bu bapta şöyle bir va’d ve beyânâtı da vardır:

ولو أنهم اذ ظموا انفسهم جاؤك فاستغفروا الله واستغفر لهم الرسول لوجدوا الله توابا رحيمًا

“Ey Habîbim bu isyânkâr insanlar; irtikâb-ı meâ’siyle nefislerine zulmettikleri vâkit sana gelseler de huzûrunda Cenâb-ı Hakk’dan mağfiret niyâz etseler, sen gibi bir Mahbûb-i Hüddâ ve Rasûl-i Kibriyâ da tavassut ve şefaât ederek onlar için afv ve gufrân dileyiverse elbette Cenâb-ı Hakk’ı, onların tevbelerini tamâmen kabûl ve rahmetini kendilerine ibzâl etmiş bulacaklardır” buyurmuştur. (s. 71)

İmâm-ı Mâlik’le Mansûr’un şu muhâveresi ilmîyesini Kâdî İyâz Şifâ`ında sened-i sahîh ile zikretmiştir. Kezâ aynı kıssayı İmâm Sübkî Şifâ`u-Sikâm’ında, Seyyid Semhûdî Hülâsatu’l-Vefâ’sında, Allâme Kastalânî Mevâhib-i Ledünniye’sinde, Allâme İbn Hacer Tühfet-ü’z-Züvvâr ve el-Cevherü’l-Munzam’ında Ârif Nebhânî Şevâhid’ül-Hakk ve Hücet’ü-İlah ale’l Âlemîn eserlerinde ve ziyâret-i nebevîyenin âdâbını beyân eden erbâb-ı menâsikin bir çoğu kitaplarında zikir ve kayıt etmişlerdir.

Allâme İbn-i Hacer el-Cevherü'l-Munzam'ında demiştir ki İmâm-ı Mâlik'ten vârid olan bu rivâyetin senedâtı gâyet sahîh ve kuvvetlidir, hiçbir ta'n ve cerhe imkân yoktur.⁵²Allâme Zerkânî de Mevâhib-i Ledünniyye şerhinde, aynı mütâlaayı dermeyân etmiştir.⁵³ İmâm-ı Sübkî Şifâü's-Sikâm'ında usûlî bir nazarla tetkik ettikten sonra netîcede mezkûr senedin sıhhat ve ciyâdetine hükmediyor.

İşte İmâm-ı Dâr-ı Hicret Cenâb-ı Mâlik'in Halîfe Mansûr'a bu sözleri teves-sülün meşrûiyeti belki de müslümanlara lüzûmu hakkında bir nassdır, telakkî bi'l-kabûl-i zarûrîdir. Çünkü senedâtının resâneti ve mûcib-i ta'n her türlü şevâibden masûniyeti Allâme İbn-i Hacer ve fuhûl-i sâire gibi ilm-i rivâyet mütehasşislerinin tasdîk ve hüsn-i şehâdetine mazhâr olmuştur artık bu rivâyet sahîhan İmam Ma-lîk'e vâsıl olduktan sonra bunun verâsında kâle ve kîle (s. 72) sökmez. Çünkü İmâm-ı Müşârun ileyhî celâletini, müctehid-i mutlak bulunmak gibi bir mansıb-ı refî' sâhibi olduğunu tasdîk ve ve itirâfta bütün Ehl-i Sünnet müttefiktir. Vahhâbiler de bu tasdîkte ittifâka girmişlerdir hattâ kitaplarının bazı yerlerinde müşârun ileyhî "İmâm-ı Dâr-u'l-Hicret" lakab-ı ta'zîmkârânesiyle telkîb etmişlerdir.

Cenâb-ı Mâlik gibi kuvvetli bir müctehid tarafından îrâd edilen bir hitâbenin elbette bir kıymet ve ehemmiyeti hâiz olacağı bedîhîdir. Binâenaleyh bu hitâbenin mevzû'umuza nâzır olan cephesinden ber vech-i âtî şü câlib-i dikkat ahkâmı anlayabiliriz:

1. İmâm-ı Mâlik ile Halîfe Mansûr arasında vâkî' olan şu muhâvere bir hasb-i hâl olmaktan ziyâde mühim bir münâzara-i ilmiyye, harâretli bir münâkaşa-i dîniyedir. Muhâverenin tarz-ı cereyânında bilhassa Cenâb-ı İmâm-ı Mansûr'un Ravza-i Mutahhara huzûrunda edep ve terbiyeye davetinden anlaşıldığına göre Mansûr; Mescid-i Nebevî'ye girdiğinde biraz Vahhâbî zihniyetiyle hareket ederek muhill-i âdâp ve muğâyir-i terbiye etvâr ve harekât göstermek sûretiyle Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'in lâyıık olduğu hürmet ve iclâlî terk etmiş bulunuyor, Hazret-i İmâm da bu hürmet ve iclâlin vâcib'ül-ifâ olduğunu ve bunun hâl-i hayâta münhasır olmayıp ba`de'l-irtihâl de aynı hükme tâbi' bulunduğunu bi'l-ifâde (s. 73)(... ذم قوما...) adab قوما,مدح قوما, ذم قوما...) sözleriyle irtihâlin hiçbir te'siri olmayarak Makâm-ı Nübüvvet'e karşı alınacak terbiye ve edep vaziyetinin şeklini hüccet-i Kur'âniyye ile tesbît ederek mehâbet-i ilmiyye makrûn vakûr bir ifâde ile Mansûr'a edep mea' Rasûlullah'ı telkîn etti "فاستكان لها ابو جعفر" sözünden anlaşıldığı vechile Mansûr da İmâm'ın işâret etmek istediği hakîkati kavradı. Derhal hakka mutâvâ'at ederek "استقبل القبلة وادعوا ام استقبال رسول الله صلى الله عليه وسلم" sözüyle istifsâr ve istirşâda başladı bu sûretle hakk bâtıla galebe çaldı.

2. Aleyh'is-salâtü ve's-selâm Efendimiz'in hayât-ı saâdetlerinde iken haklarında tevkîr ve iclâlî icâb ettiren Nübüvvet, seyâdet, Mahbûbiyyet-i Hüdâ, ilim ve

⁵² Muellif, aşağıya dipnot metni yazmamış sadece numara koymakla yetinmiştir (hazırlayan).

⁵³ Allâme Zerkânî'nin mütâlaası şudur: İmâm Mâlik'in Mansûr ile evvelâ bu münâzarasını İbn-i Hacer isnâd-ı sahîhle, Kâdî İyaz da eş-Şifâ'ında sened-i sahîh ile rivâyet etmiştir bu senedin ricâli umûmen sükâtır, içlerinde ne vüzâa', yine ketmürab yoktur. Gerek Allâme İbn-i Hacer'in, gerek Allâme Zerkânî'nin mezkûb olduğunu ceffûl'- kalem söyleyen Vahhâbileri redir. Kezâ fi Şevâhid'ül Hakk sayfa 78.

idrâk gibi hasâis-i celîle-i nebeviye irtihâl ile zâil olmayıp bâkî olduğunu İmâm-ı Müşârun ileyh bi'l-luzûm ifâde etmek istiyor ki "ان حرمته ميتا كحرمته حيا" ibâresiyle bu noktaya işâret ediyor. Rütbe-i Sâmiye-i Nübüvvet bâkî oldukça bu mansıb-ı refî'in levâzım ve ahkâmından olan iclâl ve tevkîr gibi mütehattem vazîfelerin ümmet üzerinde sâbit ve dâim olacağı tabii'dir hükmünü veriyor. Bu hükmü de ber vech-i bâlâ sevk ettiği te'dîb, takdîr ve takbîh ettiklerinden istinbât ettiği anlaşılır. Binâenaleyh hürmet ve iclâlin lüzûmu bâbında Vahhâbilerin şu iki hayât arasında bir fark gözetmeleri çok çirkin ve fâhiş bir hatâ, azîm bir sû-i edeptir. (s. 74)

3. Yine İmâm-ı Müşârun İleyh Vahhâbîlik zihniyetine rağmen ifâde etmek istiyor ki Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'le evvelce hâl-i hayâtında nasıl tevessül ve istişfa' edilerek kendisinden istifâde ve istifâza ediliyor ise şimdi de aynı sûretle tevessül ve istifâza edilmek lâzımdır, ortada bir mâni' yoktur, tevessülün hayâta inhisârını anlamam demek istiyor. Zîrâ Mansûr'a cevâben بل ترقى بل ilâvesiyle بل بل استقبله واستشفع به فيشفعه الله diyor. İşte Vahhâbîlik akîdesini tamâmen çürüten nokta da İmâm Malik'in bu sözü ile yukarıdaki "ان حرمته ميتا كحرمته حيا" sözleridir. Çünkü Vahhâbiler tevessülü hayata kasr ile ba'de'l-irtihâl Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'le tevessül ve istişfa'ın katîyyen sahîh olmadığı zu'm-i fâsidini taşıyorlar ve hudûd-i edebi tamâmen tecâvüz ederek Cenâb-ı Peygamber'in iki hayâtı arasında bir fark görüyorlar ve hayat-ı ûlâya lâyük olan hürmeti hayat-ı sâniyeden kıskanıyorlar فسبحان الله ما اجهلهم واصبرهم على النار

4. Hazret-i İmâm'ın Mansûr'a olan şu hitâbe-i ğarrâsı şu hükmü de tazammun ediyor ki: Mansûr o günkü hâiz olduğu zâhirî sıfat ve saltanata iğtirâren kendini her ferdden yukarı, her şeyden müstağnî gibi görüyor hatta bu dâi'ye Mescid-i Rasûlullah'da sesini yükseltmeğe bile cesâret gösteriyordu. Cenâb-ı Mâlik ise ilmin, salâbet-i dîniyenin, Verâset-i Muhammediye'nin kendisine emrettiği bir vakar ve cesâret, bir heybet ve sekînet ile Mansûr'u evvelâ bu gibi mezâim-i vâhiyeden (s.75) sarfettirerek "ادب مع رسول الله" harîmine soktu, sâniyen demek istedi ki sen ğinây-ı mutlak içinde değilsin, o ğinân; zahirî hatta hayalîdir. Binâenaleyh huzûr-i kutsîsinde şeref mütemevvil olduğumuz şu Kabr-i Şerîf'in Sâhibi İmâm-ı'l-Mürselîn ile tevessül ve istifâzaya ihtiyaç katî'dir.⁵⁴ Değil sen gibi müeyyidsiz nâciz bir beşer, Cedd-i Emcedin Cenâb-ı Âdem Aleyhisselâm müeyyidli, eli mucizeli bir peygamber olduğu halde evvel ve âhir o da bu Kabr-i Mükerrrem'in sâhibini vesîle ittihâz etmiştir.⁵⁵ O halde oğulluk vazîfesini ifâ et pederinin tuttuğu yolu tut ki bi't-tevessül zeyl-i Muhammedî gibi bir urve-i vüskâyâ sarılmakla pederin Cenâb-ı Âdem gibi korktuğundan emîn umduğuna nâil olmuş olasan, işte tevessül yolu ata yoludur, öteki ğarûr ve istiğnâ, istikbâr, tevessülü inkâr yolu; en evvel yoldan çıkan istikbâr eden İblîs ve Tâğut yoludur demek istedi. Görülüyor ya Cenâb-ı Mâlik gibi bir metbû' mufahhamın hitâbesindeki bu nokta; Vahhâbiliğin yüzünü tamâmen kızartabilecek bir kuvvet ve ehemmiyeti hâizdir. Vahhâbiler "et-Tuhfetü's-Sünniyye" (s. 76) nâmındaki kitaplarında ikinci risâlede bu gibi âsâr-ı sahîha ve delâil-i vâzihadan tamâmen tegâfûl göstererek veyahut bu gibi berâhîn-i katîiyeden haberdâr olmayarak şu ibâreleri yazıyorlar.

⁵⁴ Dipnot aşağıda gösterilmemiş (hazırlayan).

⁵⁵ Dipnot aşağıda gösterilmemiş (hazırlayan).

هل نقل احد منهم اي من الصحابة والتابعين بنقل صحيح او حسن اثم كانوا اذا كان لهم حاجة قصدوا القبور فدعوا عندها ... نقلا عن ان يسألوا اصحابها جلب الفوائد و كشف الشدائد... فما منهم من استغاث عند قبره ولادعاه ... ولا احد من الصحابة استغاث بالنبي صلى الله عليه و سلم بعد موته ولا بغير من الانبياء ... ولا كانوا يقصدون الدعاء عند قبور الانبياء... فان كان عندكم في هذا اثر صحيح او حسن فاقفون عليه...

İşte Vahhâbiler bu ibâreleriyle ba'de'l-irtihâl Enbiyâ ve Evliyâ ile tevessülü inkâr husûsundaki akîdelerini bu babta tevessülü müsbit bir nakl-i sahîh bulunmadığını ilân etmiş bulunuyorlar fakat görülüyor ya Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'in irtihâlinden sonra gerek Ravza-i Mutahhara huzûrunda ve gerek hârîçte rûhâniyet-i celîle-i nebevîleriyle bir çok Ashâb-ı Kirâm tarafından tevessül edildiğini bi'l-hassa İmâm Mâlik'in Mansûr'a karşı Ravza-i Mutahhara huzûrunda tevessül ve istişfâ' ile emrettiğini ve sâik-ı katiyye-i ilmiyye ve berâhîn-i sâtia-i dîniyye ile bitevfikihî teâlâ isbât ettik, ber vech-i bâlâ (s. 77) istedikleri nukûl-i sahîhayı gözlerinin önüne koyduk. İşte şu şevâhid ve delâil karşısında Vahhâbîlik ve Vahhâbîlik peyrevlerinin duyacağı hiss-i hacâlet çok elîm olsa gerektir. Fakat bu makâmda izhâr-ı hacâlet de bir fazîlettir. Vahhâbiler tek bu fazîleti ibrâz edebilirler ise de yine aşk olsun.

5. Hazret-i İmâm bu hitâbesinde Mansûr'a telkîn ettiği edep ve tevessülün istinâd ettiği bürhân ve hüccete de iki vechile işâret belki tasrîh etmiş bulunuyor.

Birincisi: Âdem Aleyh'is-salâtü ve's-selâm Efendimiz'in evvel ve âhir tevessülünü gösteriyor ki bunun da bütün evlâdı için bir hüccet teşkîl ettiğini ifhâm ediyor. Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'in şu âlem-i şuhûdu teşrîflerinden mukaddem Âdem Aleyhisselâm Efendimiz'in ânınla tevessül buyurdıklarını mübeyyin olan hadîs-i şerîfi aşağıda îrâd edeceğiz.

İkincisi: İmâm-ı Müşârun ileyh... âyet-i celîlesini tevessül ve istişfâ'ın lüzûmu hakkında bir delîl olarak îrâd ediyor demekle bu sûretle hayâtın bütün envâ'ında tevessül edilmenin cevâzı belki de lüzûmu Kur'ân ile de sâbit olduğunu ifhâm ve ilân ediyor.(s. 78) İmâm-ı Malik gibi vâkîf-ı esrâr-ı şerîat bir müctehid-i mutlakın; Ayât-ı Furkâniye'nin esrâr ve gavâmızına; Beyzâvî, Hâzin, Celâleyn ve sâir tefsîrleri elde mütedâvil olan ehl-i te'vilden daha yüksek bir sûrette muttalî' olabileceği şüpheden âzâdedir. Zirâ edille ve nusûstan istinbat-ı ahkâm edebilmek melekesine mâlik olmak; rütbe-i bâlâ-i içtihâdın hasâs-ı münifesi cümlesindedir. Şu halde bu rütbe ve melekeye mâlik bulunan İmâm-ı Mâlik bu bapta hakîkaten sâhib-i salâhiyet bir şahsiyettir.

Netîce; tevessülün lüzûmunu beyân sadedinde ... âyet-i celîlesini makâm-ı ihticâcda okuması ile müşârun ileyh; ba'de'l-irtihâl de Aleyhissalâtü ve's-Selâm Efendimiz'le istişfâ' edilmek için bu âyet-i kerîmenin yegâne bir hüccet-i Kur'âniye olduğunu takrîr ve tesbît etmiş oldu.

Vahhâbiler ma'hûd kitaplarında rütbe-i içtihâdı hâiz olmayan bâlâda zikri geçen müfessirlerin bile sözlerine i'timat edeceklerini yazıyorlar, içtihâd-ı mutlakın merâtib-i refiâ'sını işgâl eden İmâm-ı Malik'in bu baptaki sözüne mutâvaat etmeleri ise daha ziyâde zarûrî olması icab eder.

İşte bu İmâm-ı Dâr-ı Hicret'in şu beyânât-ı kat'iyyesi karşısında zâhirî maddeperetsliğe müstenit olan Vahhâbîliğin tamâmen iflâsa mahkûm bir halde olduğu tahakkuk etmiş oluyor. Mea hâzâ bu âyet-i celîleden واستغفر لهم الرسول (s. 79) cümle-i

Kuraniyesi akîbinde Beyzâvî de واعتذروا اليك حتى انتصبت لهم شفيعا ibâresi görölüyor. Beyzâvî'nin bu ibâresine nazaran o günâhkârlar Cenâb-ı Peygamber'e gelip arz-ı i'tizâr edecekler, Hazret-i Peygamber de onlara şefa'at etmek emrini deruhde buyuracaktır. İşte Aleyh'is-salâtu ve's-selâm Efendimiz'e mürâcaat etmeleri ancak huzûr-i saâdette tevbekâr olmaları istişfâ'dan başka bir şey değildir ve aynı zamanda bu mürâcaatı müteakip Hazret-i Peygamber'in de derhâl şefa'at etmekle emrini deruhde buyurmaları mütekaddim bir istişfâ'ı göstermeketedir. Binâenaleyh Beyzâvî'nin sözüne bağlanacaklarına dâir söz veren Vahhâbîler nasbettikleri bu hakemin hükmüne yanî Beyzâvî'nin bu ibâresinin verdiği hükme râzı olmaları iktizâ eder.